

การบังคับใช้มาตรการทางกฎหมายกับการวินิจฉัยกรณีพระภิกษุต้องหาว่ากระทำ
ความผิดอาญาบนฐานพระวินัยบัญญัติ

**Enforcement of Legal Measures in Cases Where Bhikkhus are Found
Committed a Criminal Offense Based on the Vinaya Act**

พระปลัด ศานิตย์ นิจจุงคุณ (พงษ์จตุรา)

วิทยาลัยสงฆ์พุทธปัญญาศรีทวารวดี

Phrapalad Sanit Niccaṅguṇo (Pongjatura)

Buddhapanya Sri Thawarawadee Buddhist College

Email : nit2537@hotmail.com

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาบริบทการบังคับใช้มาตรการทางกฎหมายกับการวินิจฉัยกรณีพระภิกษุต้องหาว่ากระทำความผิดอาญาบนฐานพระวินัยบัญญัติ 2) เพื่อศึกษาปัญหา และอุปสรรคการบังคับใช้มาตรการทางกฎหมายกับการวินิจฉัยกรณีพระภิกษุต้องหาว่ากระทำความผิดอาญาบนฐานพระวินัยบัญญัติ 3) เพื่อนำเสนอแนวทางการแก้ไขปัญหา และอุปสรรคการบังคับใช้มาตรการทางกฎหมายกับการวินิจฉัยกรณีพระภิกษุต้องหาว่ากระทำความผิดอาญาบนฐานพระวินัยบัญญัติ ใช้ระเบียบวิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ เก็บข้อมูลโดยการสัมภาษณ์เชิงลึก ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ คัดเลือกแบบเจาะจง จำนวน 26 รูป/คน และสนทนากลุ่มเฉพาะ จำนวน 8 รูป/คน สะท้อนความคิดเพื่อยืนยันข้อมูลสรุปผลการวิจัย

ผลการวิจัยพบว่า 1) คำว่า “**สละสมณเพศ**” เป็นคำศัพท์ทางกฎหมายที่ไม่มีการกำหนดคำนิยามเป็นการเฉพาะ ไม่ชัดเจนในตัวบทกฎหมายทั้งในแง่ความหมาย และแนวทางวิธีปฏิบัติของเจ้าหน้าที่ 2) คำว่า “**สละสมณเพศ**” ไม่มีตามพระวินัยบัญญัติ การขาดจากความเป็นพระภิกษุ มี 3 อย่างคือ (1) ปาราชิก (2) ลาสิกขา (3) เข้ารีตเดิยธีย์ กรณีที่พระภิกษุเอื้อเพื่อต่อพระราชา (กฎหมาย) คือการเปลี่ยนจากการนุ่งห่มจีวรเป็นชุดอื่นตามระเบียบของเรือนจำ หากยังมีสมณสัญญาอยู่ไม่ได้ชื่อว่าเป็นพระภิกษุ จึงไม่สามารถนำคำว่า “สละสมณเพศ” มาอธิบายถึงการขาดจากความเป็นพระภิกษุตามพระวินัยบัญญัติ 3) พระภิกษุควรเอื้อเพื่อพระราชา (กฎหมาย) และอนุวัตตามในกรรมที่เป็นธรรมอย่างอื่นได้ แต่ไม่ควรอนุวัตตามแก่ใคร ๆ ในกรรมอันไม่เป็นธรรม เช่น มติมหาเถรสมาคมที่ผิดหลง ดังพระบาลีที่ว่า “**ตสฺมา อญฺญชฺสมิ จ ธมฺมิเก กมฺเม อนุวตฺติตพฺพํ อธมฺมิเก ปน น กสฺสจि อนุวตฺติตพฺพํ**” ปัญหาที่พบคือ เลขาธิการมหาเถรสมาคมนำเสนอข้อมูลที่คลาดเคลื่อน ขัดต่อกฎหมาย พระวินัยบัญญัติ มติมหาเถรสมาคม ข้อเท็จจริง และไม่สอดคล้องกับแนวจารีต ที่มหาเถรสมาคมเคยปฏิบัติมาในอดีตว่า

* วันที่รับบทความ : 25 ตุลาคม 2567; วันแก้ไขบทความ 18 ธันวาคม 2567; วันตอบรับบทความ : 19 ธันวาคม 2567

Received: October 25 2027; Revised: December 18 2024; Accepted: December 19 2024

ก่อนพิจารณา หรือในระหว่างพิจารณาถ้าปรากฏว่า เรื่องนั้นได้มีการฟ้องร้องกันในศาลฝ่ายราชอาณาจักร ให้
รอการพิจารณาเรื่องนั้นไว้ก่อน จึงเป็นเหตุให้มีมติมหาเถรสมาคมที่ผิดหลง

แนวทางแก้ไขปัญหาคือ 1) ยกเลิกคำว่า “สละสมณเพศ” 2) หรือบัญญัติคำนิยามคำว่า “สละสมณ
เพศ” ให้ชัดเจนว่าหมายถึงอะไร เจ้าหน้าที่ผู้มีอำนาจหน้าที่ดำเนินการต้องทำอะไร และควรกำหนดว่าการ
เปลี่ยนจากนุ่งห่มจีวร เป็นเครื่องนุ่งห่มอื่นตามกฎหมาย ไม่เกี่ยวกับการขาดหรือพ้นจากความเป็นพระภิกษุตาม
พระวินัยบัญญัติ 3) ระหว่างสอบสวน หรือพิจารณาคดี หากพนักงานสอบสวน พนักงานอัยการ หรือ ศาลไม่
อนุญาตให้ปล่อยชั่วคราว ให้มีสถานที่ควบคุมอื่น ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 89/1 4)
บัญญัติกฎหมาย และกฎหมายมหาเถรสมาคมให้มีการเยียวยา พระภิกษุผู้ได้รับผลกระทบ 5) ยกเลิกมติมหาเถรสมาคม
ที่ผิดหลงทุกมติ

คำสำคัญ : การบังคับใช้มาตรการทางกฎหมาย, การวินิจฉัยกรณีพระภิกษุต้องหา, กระทบความผิดอาญา, พระวินัย
บัญญัติ

Abstract

The objectives of this study are 1) to examine the context of the enforcement of legal measures and judgements in cases in which Buddhist monks are accused of having committed incriminating acts based on the *Vinaya Canon*; 2) to examine problems and obstacles in the enforcement of legal measures and judgements of cases in which Buddhist monks are accused of having committed incriminating acts based on the *Vinaya Canon*. 3) to present solutions to problems and obstacles in enforcing legal measures and judgements in cases in which Buddhist monks are accused of having committed incriminating acts based on the *Vinaya Canon*. This research applies a qualitative research methodology. Data collection is conducted based on the in-depth interviews. 26 key informants and 8 focus group discussants are selected through purposive sampling in order to verify as to whether or not the findings corroborate with the research questions.

The research findings are as follows: 1) The term "**renouncing the monkhood**" is a legal term without a specific definition, leading to a lack of clarity in Thailand's legal provision with respect to its lexical meaning, as well as guidelines for officers' practice; 2) The term "**renouncing the monkhood**" does not exist in the *Tripitaka's Vinaya* sections. There are three kinds of the termination of monkhood: (1) *pārājika*, (2) resigning from the study of Dhamma as a monk (ลาสิกขา), and (3) *entering the Dīrāthi retreat*. A Buddhist monk is not to be deprived of his monkhood in an instance in which he complies to the law of the monarch with magnanimity by disrobing into another form of attire as per the rules of the penitentiary institution yet still holding true to his monkhood conscience (สมณสัญญา). Therefore, the lexically inexact term "**renouncing the monkhood**" in the country's legal provisions does not apply to account for the termination of a monk's monkhood as per the *Dhamma* and the *Vinaya*; and 3) Buddhist monks should comply with the law of the monarch, and other righteous deeds.

However, they should not conform to other unrighteous *karma*, such as a misjudgment in The Sangha Supreme Council of Thailand as mentioned in the following Pali prose: “*tasmā aññasmi ca dhammike kamme anuvattitabbam adhammike pana na kassaji anuvattitabbam*”. Recurring forms of problems include the following: instances in which The Sangha Supreme Council of Thailand have been presented by its secretary with misled and unlawful information which is in contradiction to *Dhamma*, *Vinaya*, the Council’s resolutions, and facts, and is also inconsistent with the Council’s past conventions. This constitutes one of the reasons for some of the Council’s misjudged resolutions. In accordance with the Council’s convention, the Council does not normally deliberate upon any accounts or make any resolution thereof in relation to matters whereby lawsuits are pending the judgement of Secular Courts of Law, or judgments thereof are yet to be made final. In such an instance, the *Sangha* will normally suspend its deliberation accordingly. Any course of action in contradiction to this convention unmistakably leads to a misjudgment on the part of the Council.

Suggested solutions to these problems are as follows: 1) strictly refraining from using the term "renouncing the monkhood"; 2) alternatively, clearly defining the term "renouncing the monkhood" in order to achieve lexical clarity, to provide a practical guideline for competent officials in the administering of a monk’s renouncing his monkhood as per the Sangha Act, B.E. 2505; as well as specifically providing that disrobing into any other form of attire as prescribed by law does not translate to the termination of a monk’s monkhood as per the *Dhamma* and the *Vinaya*; 3) during the inquiry or the trial of the case, if inquiry officer, prosecutor or court does not authorize a provisional release, a place of detention shall be provided as per Criminal Procedural Code, Section 89/1; 4) enacting legal provisions, and prescribing appropriate clauses in the *Sangha* Supreme Council’s Rules so as to provide remedies to monks affected accordingly; and 5) effectively annulling all past erroneous resolutions on the basis of misjudgment made by The *Sangha* Supreme Council

Keywords: enforcement of legal measures, adjudication of cases involving monks as suspects, criminal offenses, *Vinaya* regulations

บทนำ

พระพุทธศาสนา (BUDDISM) เป็นศาสนาที่มีประวัติศาสตร์มาอย่างยาวนานกว่า 2,600 ปี โดยมีต้นกำเนิดอยู่ในสาธารณรัฐอินเดียในปัจจุบัน ก่อนพุทธศักราช 45 ปี (พุทธศักราชเริ่มตั้งแต่ปีซึ่งพระพุทธเจ้าเสด็จเข้าสู่ปรินิพพาน) นับว่าเป็นศาสนาที่สำคัญในโลกศาสนาหนึ่ง มีประชากรโลกที่เป็นพุทธศาสนิกชนจำนวนไม่น้อยกว่า 500 ล้านคน ทั้งนี้ในส่วนของประเทศไทยซึ่งเป็นศูนย์กลางพระพุทธศาสนาโลก (สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ, ออนไลน์) กรณี “เงินทอนวัด” สะท้อนวงการคณะสงฆ์ไทย เมื่อสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ ได้ร้องทุกข์กล่าวโทษต่อเจ้าหน้าที่ตำรวจ กองบังคับการป้องกันปราบปรามการทุจริตและประพฤติมิชอบ (บก.ปปป.) และกองบังคับการปราบปราม (บก.ป.) ให้ดำเนินคดีกับผู้ที่เกี่ยวข้องกับการทุจริตงบประมาณ ต่อมาศาลอาญาคดีทุจริตและประพฤติมิชอบกลาง ออกหมายจับพระมหาเถระ จากวัดสระเกศ ราชวรมหาวิหาร 5 รูป วัดสามพระยา วรวิหาร 2 รูป วัดสัมพันธวงศาราม วรวิหาร 1 รูป รวมจำนวน 8 รูป เป็นข่าวเกรียวกราวตามหน้าสื่อสารมวลชนทุกแขนงเผยแพร่

ไปทั่วโลก พระภิกษุทั้งสังฆมณฑล พุทธศาสนิกชน แม้แต่ในสถาบันการศึกษา และฝ่ายบ้านเมือง รู้สึกตกใจ สะเทือนใจ หดหู่ สนใจติดตามข่าวเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น จึงเกิดความลังเลสงสัย อยากทราบข้อมูลที่แท้จริงว่า เจ้าหน้าที่ของรัฐที่เกี่ยวข้องในกรณีดังกล่าวได้ดำเนินการให้ถูกต้องตามกฎหมาย และพระธรรมวินัย หรือไม่ ซึ่งการดำเนินคดีกับพระภิกษุยังนับว่ามีปัญหาทางกฎหมาย กล่าวคือเมื่อพระภิกษุถูกกล่าวหาว่ากระทำความผิดกฎหมายอาญา กฎหมายที่เข้ามาเกี่ยวข้องคือ พระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พุทธศักราช 2505 มาตรา 29 พระภิกษุรูปใดถูกจับโดยต้องหาว่ากระทำความผิดอาญา เมื่อพนักงานสอบสวน หรือพนักงานอัยการไม่เห็นสมควรให้ปล่อยชั่วคราว และเจ้าอาวาสแห่งวัดที่พระภิกษุรูปนั้นสังกัดไม่รับมอบตัวไว้ควบคุม หรือพนักงานสอบสวนไม่เห็นสมควรให้เจ้าอาวาสรับตัวไปควบคุม หรือพระภิกษุรูปนั้นมิได้สังกัดในวัดใดวัดหนึ่ง ให้พนักงานสอบสวนมีอำนาจจัดดำเนินการให้พระภิกษุรูปนั้นสละสมณเพศเสียได้ และมาตรา 30 เมื่อจะต้องจำคุก กักขังหรือขังพระภิกษุรูปใดตามคำพิพากษาหรือคำสั่งของศาล ให้พนักงานเจ้าหน้าที่ผู้มีอำนาจหน้าที่ปฏิบัติการให้เป็นไปตามคำพิพากษา หรือคำสั่งของศาลมีอำนาจดำเนินการให้พระภิกษุรูปนั้นสละสมณเพศเสียได้ และให้รายงานให้ศาลทราบถึงการสละสมณเพศนั้น (ราชกิจจานุเบกษา, พระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. 2505, ออนไลน์) กฎหมาย 2 มาตรานี้ใช้คำว่า “สละสมณเพศ” แต่กฎหมายใน หมวดเดียวกันก่อนหน้านี้คือ มาตรา 26, 27, 28 ใช้คำว่า “สึก” หมายถึง ลาสิกขา (ราชบัณฑิตยสถาน, 2554) ส่วนคำว่า “สละสมณเพศ” หากกฎหมายประสงค์จะให้ทั้งสองคำมีความหมายเป็นอย่างเดียวกัน เหตุใดจึงใช้ถ้อยคำที่ต่างกัน ทั้งที่อยู่ในพระราชบัญญัติเดียวกัน หมวดเดียวกัน เรียงมาตราติดต่อกัน จึงมีข้อสงสัยว่า หากว่ากฎหมายต้องการจะให้ทั้ง 2 คำนี้มีความหมายอย่างเดียวกันแล้วควรใช้ถ้อยคำเดียวกัน เพราะในวันแรกเมื่อพระภิกษุถูกควบคุมตัวดำเนินคดี ซึ่งหากพนักงานสอบสวน พนักงานอัยการ หรือศาลไม่อนุญาตให้ปล่อยชั่วคราว (ประกันตัว) เจ้าหน้าที่จะดำเนินการให้พระภิกษุรูปนั้นสละสมณเพศ และมีผู้ตีความว่าการสละสมณเพศตามกฎหมายนั้นขาดจากความเป็นพระภิกษุแล้ว แม้เป็นการเพียงเริ่มต้นเข้าสู่กระบวนการยุติธรรม ประดุจตั้งโทษประหารชีวิตในทางพระ ซึ่งหากผลคดีเมื่อศาลพิพากษาถึงที่สุดแล้ว พระภิกษุมิได้กระทำความผิดตามที่ถูกฟ้องร้อง ย่อมเป็นปัญหา และเกิดความเสียหายกับพระภิกษุนั้นทั้งโดยส่วนตัว และภาพลักษณ์ของพระพุทธศาสนาโดยรวม โดยเฉพาะพระภิกษุชั้นผู้ใหญ่ถูกถอดถอนสมณศักดิ์ (ราชกิจจานุเบกษา, ประกาศ เรื่องถอดถอนสมณศักดิ์ พระภิกษุ 7 รูป, ออนไลน์) ถูกให้พ้นจากตำแหน่งหน้าที่ในคณะสงฆ์ (หนังสือพิมพ์ข่าวสด, ออนไลน์) เป็นพระภิกษุผู้มีพรรษามาก เมื่อถูกบังคับจับสึกหรือให้สละสมณเพศ หากพ้นคดีพระภิกษุรูปนั้นกลับมาบวชใหม่ จะต้องเริ่มนับพรรษาใหม่โดยที่ท่านไม่ได้กระทำความผิด ย่อมมีผลต่อความศรัทธา และความรู้สึกของพุทธศาสนิกชนเป็นอย่างมาก

ดังนั้น ด้วยสถานการณ์ และสภาพปัญหาดังกล่าวข้างต้น ทำให้ผู้วิจัยจึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งยวดที่จะต้องทำการศึกษาสภาพทั่วไป บริบทสถานการณ์ปัญหา ช่องว่างทางกฎหมาย กระบวนการแก้ไขปัญหา และอุปสรรคในการบังคับใช้มาตรการทางกฎหมายกับการวินิจฉัยกรณีพระภิกษุต้องหาว่ากระทำความผิดอาญาบนฐานพระวินัยบัญญัติ เพื่อจะนำไปสู่ข้อเสนอซึ่งเป็นแนวทางออก อันจะนำไปสู่แนวทางการแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นกับ

พระภิกษุทั้งสังฆมณฑล ตามบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญ กฎหมาย และต้องสอดคล้องกับพระธรรมวินัย ซึ่งเป็นไปตามแนวทาง หรือแบบอย่างของพุทธวิธีซึ่งปฏิบัติกันมาอย่างช้านานตั้งแต่ครั้งพุทธกาล อันจะเป็นแนวทางการแก้ไข ปัญหาที่จะเกิดขึ้นต่อไปในอนาคตได้อย่างเป็นธรรม และมีประสิทธิภาพอย่างยั่งยืนต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

- 1) เพื่อศึกษาบริบทการบังคับใช้มาตรการทางกฎหมายกับการวินิจฉัยกรณีพระภิกษุต้องหาว่ากระทำความผิดอาญาบนฐานพระวินัยบัญญัติ
- 2) เพื่อศึกษาปัญหาและอุปสรรคการบังคับใช้มาตรการทางกฎหมายกับการวินิจฉัยกรณีพระภิกษุต้องหาว่ากระทำความผิดอาญาบนฐานพระวินัยบัญญัติ
- 3) เพื่อนำเสนอแนวทางการแก้ไขปัญหา และอุปสรรคการบังคับใช้มาตรการทางกฎหมายกับการวินิจฉัยกรณีพระภิกษุต้องหาว่ากระทำความผิดอาญาบนฐานพระวินัยบัญญัติ

ระเบียบวิธีวิจัย

งานวิจัยครั้งนี้ใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ (QUALITATIVE RESEARCH) โดยใช้วิธีการวิจัยเชิงเอกสาร (DOCUMENTARY RESEARCH) การสัมภาษณ์เชิงลึก (IN-DEPTH INTERVIEW) กับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ และกระบวนการประชุม อภิปรายกลุ่ม (FOCUS GROUP) เพื่อประมวลองค์ความรู้จากการวิจัย ดำเนินการวิจัย ดังนี้

ผู้วิจัยได้จัดไว้กำหนดกลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญในการวิจัยครั้งนี้ ประกอบด้วย พระเถระ และ ผู้ทรงคุณวุฒิ มีความรู้ความเชี่ยวชาญด้านการปกครอง คณะสงฆ์ พระธรรมวินัย ด้านพระพุทธศาสนา ด้านกฎหมาย ซึ่งเป็นผู้ที่มีความเชี่ยวชาญในวิธีการในการบูรณาการกระบวนการด้านพระธรรมวินัย กฎหมายบ้านเมือง รวมทั้งสิ้น จำนวน 26 รูป/คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ผู้วิจัยได้นำมาใช้สำหรับระเบียบวิธีการวิจัย ด้วยกระบวนการวิจัยเชิงคุณภาพ ในครั้งนี้ ประกอบด้วย

ขั้นตอนที่ 1 วิจัยเชิงเอกสาร (DOCUMENTARY RESEARCH) ซึ่งผู้วิจัยได้กำหนดขอบเขตการศึกษาวิจัยโดยศึกษาจากคัมภีร์พระพุทธศาสนาเถรวาท ประกอบด้วยพระไตรปิฎก อรรถกถา คัมภีร์ เอกสารงานวิจัยในชั้นปฐมภูมิ ทุติยภูมิ ตำรา หนังสือ บทความ วารสาร หนังสือพิมพ์ วิทยานิพนธ์ และผลงานวิจัยอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการบังคับใช้มาตรการทางกฎหมายกับการวินิจฉัยกรณีพระภิกษุต้องหาว่ากระทำความผิดอาญาบนฐานพระวินัยบัญญัติ

ขั้นตอนที่ 1 วิจัยเชิงคุณภาพ (QUALITATIVE RESEARCH) โดยการลงภาคสนามด้วยการเก็บรวบรวมข้อมูลในเชิงลึก ซึ่งเป็นทำการสัมภาษณ์ และการสนทนากลุ่มแบบเจาะจง จำนวน 26 คน/รูป ซึ่งเป็นผู้ทรงคุณวุฒิที่มีความรู้ ความเชี่ยวชาญด้านการปกครอง คณะสงฆ์ พระธรรมวินัย ด้านพระพุทธศาสนา ด้านกฎหมาย ซึ่งเป็นผู้ที่มีความเชี่ยวชาญในวิธีการในการบูรณาการกระบวนการด้านพระธรรมวินัย กฎหมายบ้านเมือง คัดเลือกแบบเจาะจง

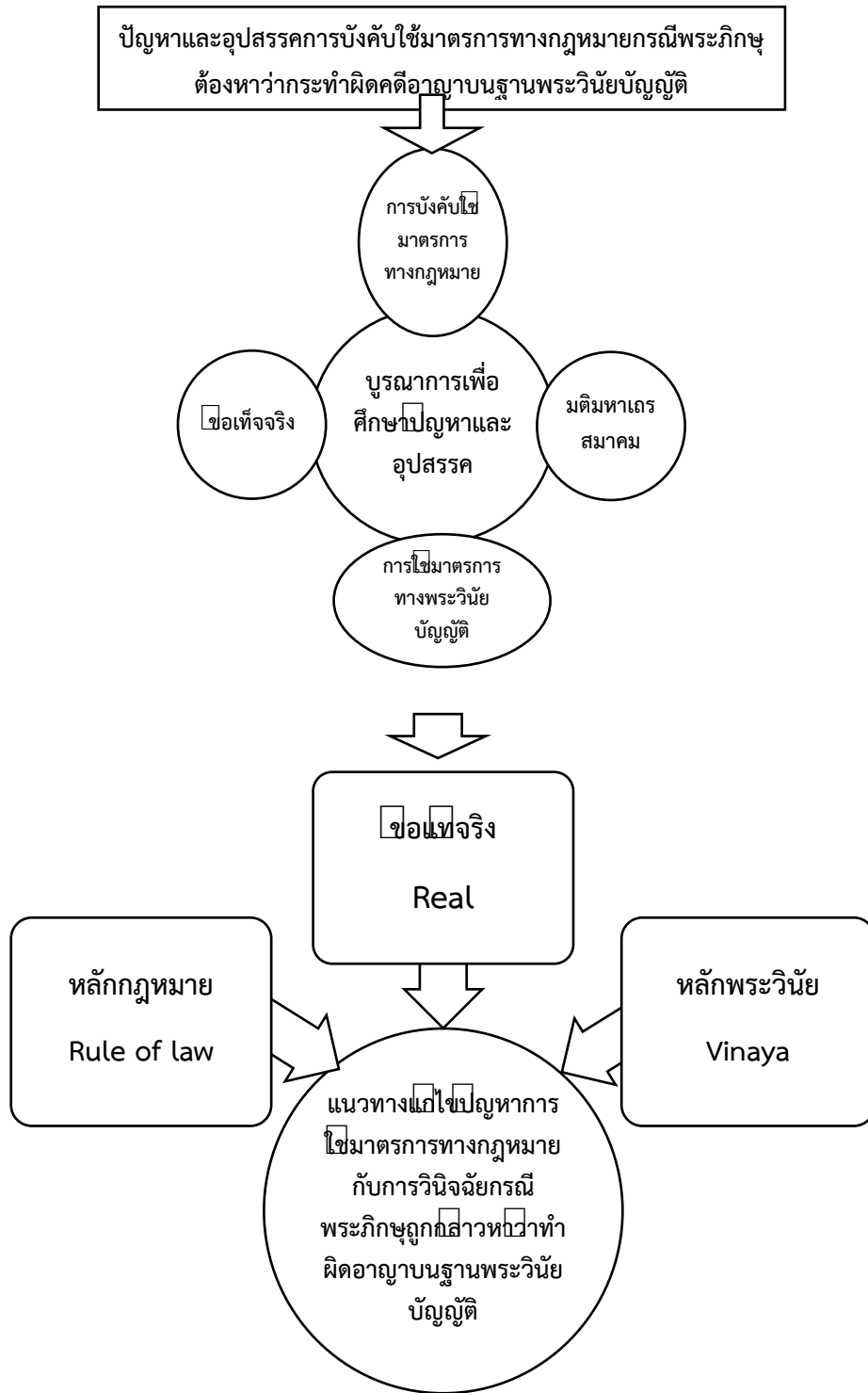
ขั้นตอนที่ 3 วิเคราะห์องค์ความรู้ และผลลัพธ์เกี่ยวกับการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยวิจัยศึกษาเชิงเอกสาร (DOCUMENTARY RESEARCH) การสัมภาษณ์เชิงลึก (IN-DEPTH INTERVIEW) การประชุมกลุ่มเฉพาะ (FOCUS GROUP) เพื่อประมวลองค์ความรู้สร้างกรอบแนวคิดการวิจัย ดังนี้

1) วิเคราะห์การสนทนากลุ่มจากบุคคลที่เลือกสัมภาษณ์ ด้วยวิธีการถอดเทปสัมภาษณ์แล้วนำมาทำการวิเคราะห์บริบทการบังคับใช้มาตรการทางกฎหมายกับการวินิจฉัยกรณีพระภิกษุต้องหาว่ากระทำความผิดอาญาบนฐานพระวินัยบัญญัติ ศึกษาปัญหา และอุปสรรคการบังคับใช้มาตรการทางกฎหมายกับการวินิจฉัยกรณีพระภิกษุต้องหาว่ากระทำความผิดอาญาบนฐานพระวินัยบัญญัติ

2) นำข้อมูลที่ได้จากการสนทนากลุ่ม (FOCUS GROUP) ใช้วิธีวิเคราะห์แบบอุปนัย (ANALYTIC INDUCTION) โดยนำข้อมูลมาเรียบเรียงพร้อมจำแนกอย่างเป็นระบบแล้วจึงนำมาตีความหมาย เชื่อมโยงความสัมพันธ์และสร้างข้อสรุปจากข้อมูลต่าง ๆ ที่รวบรวมได้ โดยทำไปพร้อมกับการเก็บรวบรวมข้อมูล ทั้งนี้เพื่อจะได้ศึกษาประเด็นต่าง ๆ ได้ลึกซึ้ง เมื่อวิเคราะห์ประเด็นใดแล้วไม่มีความชัดเจนก็จะตามไปเก็บข้อมูลในประเด็นต่าง ๆ นำเสนอแนวทางการแก้ไขปัญหา และอุปสรรคการบังคับใช้มาตรการทางกฎหมายกับการวินิจฉัยกรณีพระภิกษุต้องหาว่ากระทำความผิดอาญาบนฐานพระวินัยบัญญัติ

กรอบแนวคิดในการวิจัย

จากการทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง ดังกล่าว ทำให้สามารถกำหนดเป็นกรอบแนวคิดในการวิจัย โดยในกรอบแนวคิดการวิจัยเริ่มที่สถานการณ์และสภาพปัญหา การสละสมณเพศตามกฎหมายบนฐานพระวินัย และเมื่อนำการใช้มาตรการทางกฎหมาย และการใช้มาตรการทางพระวินัยบัญญัติ จะได้พบแนวทางการบูรณาการ หรือข้อสรุปในการใช้มาตรการเพื่อตัดสินการสละสมณเพศ และองค์ความรู้ เรื่องการสละสมณเพศบนฐานพระวินัยบัญญัติที่ถูกต้อง ดังภาพแผนผังกรอบแนวคิดในการวิจัย (CONCEPTUAL FRAMEWORK) ในหน้าถัดไป

แผนภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

ผลการวิจัย

จากผลการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ ผู้วิจัยได้สรุปผลการศึกษิตตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยดังต่อไปนี้

1.ศึกษาบริบทการบังคับใช้มาตรการทางกฎหมายกับการวินิจฉัยกรณีพระภิกษุต้องหาว่ากระทำความผิดอาญาบนฐานพระวินัยบัญญัติ

พระภิกษุชาวแม่ด้วยพระธรรมวินัยของพระพุทธเจ้า ขณะเดียวกันภิกษุเป็นประชากรของรัฐไทยด้วยย่อมได้รับสิทธิ เสรีภาพตามกฎหมาย และมีหน้าที่ต้องทำตามกฎหมายกำหนดอีกด้วย หากพระภิกษุรูปใดถูกกล่าวหาว่ากระทำความผิดอาญาเจ้าหน้าที่ผู้เกี่ยวข้อง และศาลต้องปฏิบัติให้เป็นไปตามกระบวนการยุติธรรมของกฎหมาย ไม่มีข้อยกเว้นสำหรับพระภิกษุแต่อย่างใด และพบอีกว่า

1) คำว่า “**สละสมณเพศ**” เป็นภาษากฎหมายที่ไม่มีคำนิยาม (อธิบายศัพท์) ว่าหมายถึงอะไร ไม่มีระเบียบ หรือแนวทางวิธีปฏิบัติว่าเจ้าหน้าที่ผู้เกี่ยวข้องกับการสละสมณเพศจะต้องทำอะไร ต่างคนต่างคิด ต่างคนต่างเข้าใจ ต่างคนต่างวิธีการ จึงไม่มีความชัดเจนในตัวบทกฎหมายทั้งในแง่ความหมาย และแนวทางวิธีปฏิบัติของเจ้าหน้าที่ผู้เกี่ยวข้อง ตามพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พุทธศักราช 2545 คำว่า “สละ” ก. ละทิ้ง ละวาง ปล่อยวาง คำว่า “สมณะ” น. ผู้สงบกิเลสแล้ว โดยเฉพาะหมายถึงภิกษุในพระพุทธศาสนา คำว่า “เพศ” น. รูปที่แสดงให้รู้ว่าหญิง หรือชาย เครื่องแต่งกาย, การประพฤติปฏิบัติตน, เช่นสมณเพศ การ”**สละสมณเพศ**” จึงหมายถึงการสละเครื่องแต่งกายของสมณะ คือจีวร

2) คำว่า “**สละสมณเพศ**” ไม่มีตามพระธรรมวินัยในพระไตรปิฎก การขาดจากความเป็นพระภิกษุตามพระวินัยมี 3 อย่างคือ 1.ปาราชิก 2.ลาสิกขา (สึก) 3.เขารัตเตียรถีย์ ดังนั้นการที่พระภิกษุให้ความเอื้อเฟื้อพระราชา (กฎหมาย) แม้เปลี่ยนจากการนุ่งห่มจีวรเป็นนุ่งห่มด้วยชุดอื่นตามระเบียบของเรือนจำ กรมราชทัณฑ์หากพระภิกษุรูปนั้นเป็นผู้ไม่ต้องอาบัติปาราชิก ไม่ลาสิกขา ไม่เขารัตเตียรถีย์ และยังมีสมณสัญญา เป็นผู้ประพฤติภิกขาจริยวัตร ยังปฏิญญาว่าเป็นพระภิกษุ จึงได้ชื่อว่าเป็นพระภิกษุโดยสมัญญาด้วยการถึงไตรสรณคมน์ เป็นผู้ที่สงฆ์พร้อมเพรียงกันบวชให้ด้วยญัตติตุกกรรม มีกรรมอันไม่กำเริบสมควรแก่ฐานะ ย่อมได้ชื่อว่าเป็นพระภิกษุในพระพุทธศาสนา จึงไม่สามารถนำคำว่า “สละสมณเพศ” ดังนั้นจึงไม่สามารถนำคำว่า “สละสมณเพศ” ตามบทบัญญัติของกฎหมายที่ไม่ชัดเจนในตัวเองมาอธิบายถึงการขาดจากความเป็นพระภิกษุตามพระธรรมวินัยได้ เพราะการเป็นพระภิกษุเป็นด้วยพระธรรมวินัย การขาดจากการเป็นพระภิกษุก็ต้องขาดด้วยพระธรรมวินัย กฎหมายไม่สามารถชี้ให้ใครเป็นพระภิกษุได้โดยไม่ผ่านกระบวนการตามพระธรรมวินัย

3) พระภิกษุนอกจากต้องปฏิบัติตามพระธรรมวินัยของพระพุทธเจ้าแล้ว พระภิกษุทุกรูปก็ยังคงต้องเอื้อเฟื้อต่อพระราชธา (กฎหมายบ้านเมือง) ตามพระบาลีที่ว่า “อนุชานามิ ภิกขเว ราชนัน อนุตตติตุ” แปลว่า ภิกษุทั้งหลาย เราอนุญาตให้คล้อยตามพระราชธา แต่อย่างไรก็ตามหากกฎหมายบ้านเมือง กฎมหาเถรสมาคม หรือมติมหาเถรสมาคม ขัด หรือแย้งกับพระธรรมวินัยของพระพุทธเจ้าแล้ว พระภิกษุต้องยึดถือพระธรรมวินัยเป็นหลัก ตามพระบาลีที่ว่า “ตสฺมา อญฺญสฺมี จ ธมฺมิเก กมฺเม อนุตตติตพฺพํ ธมฺมิเก ปน น กสฺสจि อนุตตติตพฺพํ” แปลว่า เพราะฉะนั้น ภิกษุควรอนุวัตรตามในกรรมที่เป็นธรรมอย่างอื่นได้ แต่ไม่ควรอนุวัตรตามแก่ใคร ๆ ในกรรมอันไม่เป็นธรรม

2. ศึกษาปัญหา และอุปสรรคการบังคับใช้มาตรการทางกฎหมายกับการวินิจฉัยกรณีพระภิกษุต้องหาว่ากระทำความผิดอาญาบนฐานพระวินัยบัญญัติ

เมื่อพระภิกษุรูปใดถูกจับโดยต้องหาว่ากระทำความผิดอาญา ตามมาตรา 29 และมาตรา 30 พระราชบัญญัติลักษณะสงฆ์ พุทธศักราช 2505 จากทั้ง 2 มาตรา พบคำว่า “สละสมณเพศ” เป็นภาษากฎหมายที่ไม่มีคำนิยาม (อธิบายศัพท์) ว่าหมายถึงอะไร ไม่มีระเบียบ วิธีปฏิบัติว่าเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องกับการสละสมณเพศจะต้องทำอะไร เป็นเรื่องของต่างคนต่างคิด ต่างคนต่างเข้าใจ ต่างคนต่างวิธีการ จึงไม่มีความชัดเจนในตัวบทกฎหมาย ในกรณีของงานวิจัยนี้ พนักงานสอบสวน และเจ้าหน้าที่เรือนจำ พบว่าทั้ง 2 หน่วยงาน คือสำนักงานตำรวจแห่งชาติ และกรมราชทัณฑ์ กระทรวงยุติธรรม ไม่มีกฎระเบียบ หรือแนวทางปฏิบัติในการดำเนินการให้พระภิกษุสละสมณเพศ และข้อเท็จจริงพบว่าพนักงานสอบสวน และฝ่ายควบคุมผู้ต้องขัง ซึ่งเป็นพนักงานเจ้าหน้าที่ผู้มีอำนาจหน้าที่มิได้ดำเนินการให้พระภิกษุทั้ง 7 รูปสละสมณเพศ หรือลาสิกขา (สึก) แต่ประการใด

ปัญหาที่พบคือ เลขาธิการมหาเถรสมาคม สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ นำเสนอมหาเถรสมาคม เรื่องที่เกี่ยวข้องกับกรณี พระพรหมติลก วัดสามพระยา วรวิหาร และที่เกี่ยวข้องกับกรณี พระพรหมสิทธิ และพระภิกษุรวม 5 รูปจากวัดสระเกศ ราชวรมหาวิหาร เป็นข้อมูลที่ไม่ถูกต้องตามกฎหมาย พระธรรมวินัย และข้อเท็จจริง เช่นมติมหาเถรสมาคม ครั้งที่ 22/2563 มติที่ 541/2563 เรื่อง อดีตพระพรหมติลก “เจ้าคุณเอื้อน” กลับมาห่มผ้าเหลืองไม่ได้ และมติมหาเถรสมาคม ครั้งที่ 10/2564 มติที่ 236/2564 เรื่อง กรณีอดีตพระภิกษุวัดสระเกศ 5 ราย กลับมาครองผ้าเหลือง จึงเป็นเหตุให้มหาเถรสมาคมมีมติที่ผิดพลาด

3. นำเสนอแนวทางการแก้ไขปัญหา และอุปสรรคการบังคับใช้มาตรการทางกฎหมายกับการวินิจฉัยกรณีพระภิกษุต้องหาว่ากระทำความผิดอาญาบนฐานพระวินัยบัญญัติ

ผู้วิจัยนำเสนอแนวทางแก้ไขปัญหากการบังคับใช้มาตรการทางกฎหมายกับการวินิจฉัยกรณีพระภิกษุต้องหาว่ากระทำความผิดอาญาบนฐานพระวินัยบัญญัติ เพื่อให้สอดคล้องกับพระธรรมวินัย และรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 ดังนี้ 1) ยกเลิกคำว่า “สละสมณเพศ” 2) หรือบัญญัติคำนิยามคำว่า “สละสมณเพศ” ให้ชัดเจนว่าหมายถึงอะไร เจ้าหน้าที่ผู้มีหน้าที่ดำเนินการให้พระภิกษุสละสมณเพศ

ตามพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พุทธศักราช 2505 จะต้องทำอะไร และกำหนดให้ชัดเจนว่าการเปลี่ยนจากนุ่งห่มจีวร เป็นเครื่องนุ่งห่มอื่นตามกฎหมาย ไม่เกี่ยวกับการขาดหรือพ้นจากความเป็นพระภิกษุตามพระวินัยบัญญัติ 3) ระหว่างสอบสวน หรือพิจารณาคดี หากพนักงานสอบสวน พนักงานอัยการ หรือ ศาลไม่อนุญาตให้ปล่อยชั่วคราวให้มีสถานที่ควบคุมอื่น ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 89/1 4) บัญญัติกฎหมาย และกฎหมายมหาเถรสมาคมให้มีการเยียวยา พระภิกษุผู้ได้รับผลกระทบ 5) ยกเลิกมติมหาเถรสมาคมที่ผิดหลงทุกมติ

อภิปรายผลการวิจัย

1) การบังคับใช้มาตรการทางกฎหมายกับการวินิจฉัยกรณีพระภิกษุต้องหาว่ากระทำความผิดอาญา บนฐานพระวินัยบัญญัติ

พบว่า พระภิกษุจำนวน 7 รูป จากวัดสระเกศ ราชวรมหาวิหาร จำนวน 5 รูป และพระภิกษุจากวัดสามพระยา วรวิหาร จำนวน 2 รูป รวมเป็น 7 รูปได้ให้ความร่วมมือกับพนักงานสอบสวนตั้งแต่ชั้นหมายเรียกของพนักงานสอบสวน เมื่อศาลอาญาคดีทุจริตและประพฤติมิชอบกลางออกหมายจับ ได้เข้ารับทราบข้อกล่าวหาที่พนักงานสอบสวน พนักงานอัยการ ศาล และเจ้าหน้าที่ราชทัณฑ์ โดยยินดีให้ความเอื้อเฟื้อพระราชทานเข้าสู่กระบวนการตามกฎหมายของประเทศไทย กฎมหาเถรสมาคม และมติมหาเถรสมาคม เพื่อให้เป็นไปตามพุทธพจน์ปรากฏตามพระบาลีที่ว่า “อนุชานามิ ภิกขเว ราชนํ อนุตตติตุ” แปลว่า ภิกษุทั้งหลาย เราอนุญาตให้คล้อยตามพระราชสาส์น สอดคล้องกับพระนิพนธ์ของ สมเด็จพระมหาสมณเจ้า กรมพระยาวชิรญาณวโรรส (คู่มือพระสังฆาธิการ, 2557) ซึ่งได้ทรงนิพนธ์ไว้ตอนท้ายแห่ง “แถลงการณ์คณะสงฆ์ ก่อนหน้าพระราชบัญญัติลักษณะปกครองคณะสงฆ์ ร.ศ. 121” สรุปความ ภิกษุสงฆ์ที่มีกฎหมายอันจะพึงฟังอยู่ 3 ประเภท คือ กฎหมายแผ่นดิน 1 พระวินัย 1 จาริต 1 พระราชบัญญัตินี้ เป็นกฎหมายแผ่นดิน จึงสมควรจะรู้จะเข้าใจ และปฏิบัติให้ถูกต้อง" และสอดคล้องกับผลการวิจัยของ สมเด็จพระญาณสังวร (สมเด็จพระสังฆราช, ออนไลน์) ซึ่งได้วิจัยเรื่อง “การคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของพระภิกษุที่เป็นผู้ต้องหา หรือจำเลยในคดีอาญา” ตามบทคัดย่อผลการวิจัยพบว่า พระภิกษุมีสองสถานะ คือ (1) สถานะเป็นพลเมืองของรัฐที่ต้องอยู่ภายใต้กฎหมายของบ้านเมืองเหมือนคนอื่น ๆ (2) สถานะนักรบในพระพุทธศาสนา ซึ่งต้องปฏิบัติตามพระธรรมวินัย และกฎหมายคณะสงฆ์

อีกทั้งผลการวิจัยพบว่า 1) คำว่า “สละสมณเพศ” เป็นภาษากฎหมายที่ไม่มีคำนิยาม (อธิบายศัพท์) ว่าหมายถึงอะไร ไม่มีระเบียบ หรือแนวทางวิธีปฏิบัติว่าเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องกับการสละสมณเพศจะต้องทำอะไร ไม่มีความชัดเจนในตัวบทกฎหมาย ทั้งในแง่ความหมาย และแนวทางวิธีปฏิบัติของเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้อง จึงเป็นเรื่องต่างคนต่างคิด ต่างคนต่างเข้าใจ ต่างคนต่างวิธีการ 2) คำว่า “สละสมณเพศ” ไม่มีตามพระธรรมวินัยในพระไตรปิฎก การขาดจากความเป็นพระภิกษุตามพระวินัยมี 3 อย่างคือ 1.ปาราชิก 2.ลาสิกขา (สึก) 3.เข้ารีตเดิยรลีย ในวันที่พนักงานสอบสวน ได้นำตัวพระภิกษุทั้ง 7 รูปซึ่งขณะนั้นยังนุ่งห่มจีวร ไปยังศาลอาญาคดีทุจริตและประพฤติมิชอบ

กลาง เมื่อศาลไม่อนุญาตให้ปล่อยชั่วคราว (ประกันตัว) เมื่อจะต้องจำคุก กักขัง หรือขังพระภิกษุรูปใดตามคำพิพากษา หรือคำสั่งของศาลเจ้าหน้าที่ผู้มีอำนาจหน้าที่ปฏิบัติการให้เป็นไปตามคำพิพากษา หรือคำสั่งของศาลอาญา ตามมาตรา 30 คือฝ่ายควบคุมผู้ต้องขังประจำศาลอาญา สังกัดเรือนจำ กรมราชทัณฑ์ กระทรวงยุติธรรม มิได้ดำเนินการให้พระภิกษุมหาเถระทั้ง 7 รูปสละสมณเพศ หรือมีพระภิกษุอื่นมาดำเนินการลาสิกขาให้ แต่ได้กราบเรียนชี้แจงระเบียบของเรือนจำ และร้องขอให้พระภิกษุเปลี่ยนจากการนุ่งห่มจีวรเป็นชุดอื่นตามระเบียบของเรือนจำ ซึ่งเป็นการเอื้อเฟื้อพระราชา (กฎหมาย) ตามพุทธพจน์ เพื่อให้งานของเจ้าหน้าที่ปฏิบัติสามารถดำเนินต่อไปได้ และไม่เป็นการเพิ่มประเด็นปัญหา หากพระภิกษุรูปนั้น ๆ เป็นผู้ไม่ต้องอาบัติปาราชิก ไม่ลาสิกขา ไม่เข้ารีตเดียรถีย์ และพระภิกษุทั้ง 7 รูปยังคงมีสมณสัญญา เป็นผู้ประพฤติภิกขาจริยวัตร อีกทั้งพระมหาเถระทั้ง 7 รูปยังปฏิญาณว่าเป็นพระภิกษุต่อหน้าผู้พิพากษา และเจ้าหน้าที่เรือนจำ ย่อมได้ชื่อว่าเป็นพระภิกษุโดยสมบูรณ์ด้วยการถึงไตรสรณคมน์ เป็นผู้ที่ยังพร้อมเพรียงกันบวชให้ด้วยญัตติจตุตถกรรม มีกรรมอันไม่กำเริบสมควรแก่ฐานะ ย่อมได้ชื่อว่าเป็นพระภิกษุในพระพุทธศาสนา จึงไม่สามารถเอาคำว่า “สละสมณเพศ” ตามบทบัญญัติของกฎหมายที่ไม่มีความชัดเจนในตัวเอง มาอธิบายถึงการขาดจากความเป็นพระภิกษุตามพระธรรมวินัยได้ สอดคล้องกับพระมหาเถระญาณิสโร (ชัยภักดิ์) (นิตยสาร SILPA-MAG-COM, ออนไลน์) ผู้เขียนประวัติศาสตร์เรื่อง “วิถีพระพิมลธรรม โดนขัง 5 ปีคดีคอมมิวนิสต์-ความมั่นคง สูศาลทหารยกฟ้องชี้ว่าบริสุทธิ์” พระพิมลธรรมได้เขียนหนังสือร้องเรียนขอความเป็นธรรมมีใจความว่า “กระผมขอเรียนด้วยความเคารพว่า ถ้าท่านเจ้าคุณก็ดี หรือพระเถระชั้นผู้ใหญ่ขึ้นไปก็ดี ไม่มีเมตตากรุณาให้ความเป็นธรรมแก่กระผมตามที่ได้ขอความกรุณาแล้ว กระผมก็จะขอความกรุณาอีก คือไม่ยอมสึกตามข้อบังคับอันมิชอบด้วยพระธรรมวินัย และกฎหมายนั้น จะยอมเอาชีวิตบูชาพระรัตนตรัยไปจนถึงที่สุด ถ้าผู้หนึ่งผู้ใดลงอำนาจเข้ามาแย่งชิงผ้ากาสาวพัสตร์ออกจากร่างกายของกระผมแล้วไซ้ กระผมจะถือว่าผู้นั้นแย่งชิงเอาโดยผิดศีลธรรม และกระผมจะยังปฏิญาณเป็นพระภิกษุในพระพุทธศาสนาอยู่ตลอดไป ถึงแม้จะมีผู้มีใจโหดร้ายทารุณแย่งชิงผ้ากาสาวพัสตร์ของกระผมไป กระผมก็จะนุ่งห่มผ้ากาสาวพัสตร์ชุดอื่นแทน ซึ่งกระผมมีสิทธิตามพระธรรมวินัยและกฎหมาย จึงขอให้ท่านเจ้าคุณผู้รู้เห็นอยู่ ณ ที่นี้ โปรดทราบ และเป็นสักขีพยานให้แก่กระผม ตามคำปฏิญาณนี้ด้วย” ต่อมาขอสรุปว่า มูลกรณีทั้งหลายตามที่ทราบความจริงมา จำเลยถูกกลั่นแกล้งโดยไม่เป็นธรรมจริงๆ ไม่ได้กระทำความผิดตามกล่าวหา ดังนั้น ศาลจึงขอให้จำเลยระลึกว่าเป็นคราวเคราะห์ หรือกรรมเก่าของจำเลยเอง หรือมีฉะนั้นก็เป็นกรณีสว่างบาปของคนมีกิเลส ไม่ใช่ความผิดของผู้ใด แต่เป็นความผิดของสังสารวัฏเอง ศาลนี้รู้สึกสลดใจ และเห็นใจจำเลย แต่เชื่อว่าจำเลยซึ่งอบรมอยู่ในพระศาสนามานาน คงจะซาบซึ้งดีในอุเบกขาญาณที่ว่า สัตว์ทั้งปวงมีกรรมเป็นกำเนิด มีกรรมเป็นเผ่าพันธุ์ มีกรรมเป็นที่พึ่งอาศัย ทำกรรมใดไว้ ดีหรือชั่วก็ตาม ก็จะเป็นกรรมทายาทรับผลของกรรมนั้น และคงจะตั้งอยู่ในคุณธรรมอันเป็นลักษณะของบัณฑิตในพระพุทธศาสนาสืบไป อาศัยเหตุผล และดุลพินิจที่ได้วินิจฉัยมา จึงพร้อมกันพิพากษายกฟ้องโจทก์ ปล่อยจำเลยพ้นข้อหาไป” หลังจากนั้นอดีตพระพิมลธรรมได้นุ่งสบงครองจีวรพาดสังฆาฏิเป็นที่เรียบร้อยแล้ว เป็นที่ปลื้มปิติสมนัสแก่พุทธบริษัทที่มาประชุม

ฟังการพิจารณาครั้งนี้อย่างคับคั่ง มีพระภิกษุสามเณรประมาณ 1,000 รูป คฤหัสถ์ประมาณ 300 คน ล้นแน่นศาลไปหมด จากเหตุการณ์ที่ศาลได้รับรองความบริสุทธิ์อดีตพระพิมลธรรมแล้วนั้น ผู้คนต่างศรัทธาต่ออดีตพระพิมลธรรมเป็นอย่างมาก มีการชุมนุมเรียกร้องขอความเป็นธรรมให้ท่าน เช่น การขอให้เพิกถอนพระบัญชาความผิดคืบ การขอพระราชทานสมณศักดิ์กลับคืน ขอคืนตำแหน่งเจ้าอาวาสดั้งเดิม เป็นต้น ผลจากความบริสุทธิ์ในครั้งนี้ ทำให้พระพิมลธรรมได้รับความเจริญอกงามในทางพระพุทธศาสนา ได้รับพระราชทานสมณศักดิ์เป็นถึงสมเด็จพระราชาคณะที่ “สมเด็จพระพุฒาจารย์” ได้รับการแต่งตั้งเป็นผู้ปฏิบัติหน้าที่สมเด็จพระสังฆราช และสอดคล้องกับทัศนะของสมเด็จพระมหาสมณเจ้า กรมพระยาวชิรญาณวโรรส (สมเด็จพระมหาสมณเจ้า กรมพระยาวชิรญาณวโรรส, ออนไลน์) ได้ทรงอธิบายไว้ในหนังสือ “วินัยมุข กัณฑ์ที่ 9 อธิกรณสมณะความใจทหากันด้วยอาบัติ” เรียกอนุวาทาธิกรณ์วิวาท อย่าวว่าแต่ในกาลไกลเลยในบัดนี้เองก็ยังมีปัญหาปรารภกฎหมายบ้านเมือง อันนักกฎหมายเข้าใจต่างกัน ได้เหมือนกัน นี่เป็นทางเกิดแห่งวิวาทาธิกรณ์ เมื่อวิวาทาธิกรณ์เกิดขึ้นแล้วควรได้รับความชี้ขาดของท่านผู้รู้ว่าอย่างไรถูก อย่างไรผิด เพื่อวางไว้เป็นแบบแผน ไม่เช่นนั้น ความเข้าใจแก่งแย่งก็จะมีมากขึ้นทุกที จนไม่มีหลักว่าอย่างไรเป็นแน่ มีตัวอย่างครั้งในอโศกัรัชกาลอันพระธรรมวินัยจะรุ่งเรืองไปได้เนานก็เพราะมีระเบียบควบคุมไว้ ดังท่านเปรียบด้วยด้ายยึดดอกไม้ที่ร้อยไว้ไม่ให้กระจัดกระจายฉนั้น จึงจำเป็นจะต้องร่วมกันในแบบแผนอันเดียว อนึ่งพระธรรมวินัยจะรุ่งเรืองอยู่ได้นานก็เพราะพวกภิกษุประพฤติตามโดยเอื้อเพื่อ ถ้ามีพวกอลัชชีไม่มีอายุใจบาปลามกเข้ามาปนอยู่ พวกนั้นย่อมทำให้เศร้าหมอง จึงเป็นหน้าที่ของภิกษุผู้ประพฤติดี เมื่อรู้เห็นแล้วจะพึงกล่าวตักเตือนส่วนตน หรือแม่ใจหั้นในท่ามกลางสงฆ์เพื่อแก้ความประพฤติเสีย หรือกำจัดคนอลัชชีเสียจากสงฆ์ ข้อนี้ก็พื้นฐานะอยู่ว่าภิกษุผู้ลามกจะได้ของหาความให้ภิกษุอื่นเหมือนกัน...เมื่ออนุวาทาธิกรณ์เกิดขึ้นแล้วควรได้รับวินิจฉัยของท่านผู้รู้ว่าจริง หรือไม่จริง และทำตามธรรมไม่เช่นนั้นความรังเกียจจะพึงเป็นไปในสงฆ์เป็นเหตุแตกร้างไม่ปรองดอง เมื่อท่านผู้รู้ได้วินิจฉัยเด็ดขาดแล้วภิกษุทั้งหลายควรฟังตามจะเอาตามความเห็นของตนไม่ได้เพราะตนเองในสามัคคีไม่เช่นนั้นก็ไม่มีความอื่นจะวินิจฉัยได้ และสอดคล้องกับทัศนะของแสวง อุดมศรี (แสวง อุดมศรี, 2542) ได้แสดงทัศนะไว้ในหนังสือ “การปกครองคณะสงฆ์ไทย” ว่าอย่างไรก็ตามพระราชบัญญัติคณะสงฆ์แต่ละฉบับมิใช่พระธรรมวินัย แต่เป็นกฎหมายแผ่นดินที่ฝ่ายอาณาจักรตราขึ้นไว้สำหรับเป็นเครื่องมือที่สำคัญในการผดุงรักษา และส่งเสริมพระธรรมวินัย การตีความพระธรรมวินัยจะนำข้อกฎหมายหักล้างไม่ได้ แต่จะต้องตีความไปในทางรักษาพระธรรมวินัยไว้ให้เคร่งครัดที่สุด เมื่อเป็นเช่นนี้การประพฤติปฏิบัติของภิกษุทุกยุคทุกสมัยมา จึงมีลักษณะแตกต่างไปจากประชาชนโดยทั่วไป เพราะนอกจากต้องประพฤติยึดมั่นอยู่ในพระธรรมวินัยอย่างเคร่งครัดแล้ว ยังต้องปฏิบัติตามกฎหมายแผ่นดิน และจารีตของแต่ละสังคมอีกด้วย ถ้าล่วงละเมิดส่วนใดส่วนหนึ่งก็จะมีผลเกี่ยวโยงไปถึงอีกส่วนหนึ่งด้วย

2) เกี่ยวกับปัญหา และอุปสรรคการบังคับใช้มาตรการทางกฎหมายกับการวินิจฉัยกรณีพระภิกษุ ต้องหาว่ากระทำความผิดอาญาบนฐานพระวินัยบัญญัติ

ผลการวิจัยพบว่าเลขาธิการมหาเถรสมาคม สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาตินำเสนอ มหาเถรสมาคม เรื่องที่เกี่ยวข้องกับกรณี พระพรหมติลก วัดสามพระยา วรวิหาร และที่เกี่ยวข้องกับกรณี พระพรหมสิทธิ และพระภิกษุรวม 5 รูปจากวัดสระเกศ ราชวรมหาวิหาร เป็นข้อมูลที่ไม่ถูกต้องตามกฎหมาย พระธรรมวินัย และข้อเท็จจริง เช่นมติมหาเถรสมาคม ครั้งที่ 22/2563 มติที่ 541/2563 เรื่อง อดีตพระพรหมติลก “เจ้าคุณเอื้อน” กลับมาห่มผ้าเหลืองไม่ได้ และมติมหาเถรสมาคม ครั้งที่ 10/2564 มติที่ 236/2564 เรื่อง กรณีอดีตพระภิกษุวัดสระเกศ 5 ราย กลับมาครองผ้าเหลือง จึงเป็นเหตุให้มหาเถรสมาคมมีมติที่ผิดพลาด ซึ่งสอดคล้องกับทัศนะของ (สมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ (ป.อ. ปยุตโต), 2556) ได้กล่าวไว้ในหนังสือเรื่อง “วินัยเรื่องใหญ่กว่าที่คิด” ว่าวินัยต้องมีความมุ่งหมายเพื่อธรรมอย่างใดอย่างหนึ่ง เช่น ความชอบธรรม ความเป็นธรรม ความดีงามของสังคม ถ้าคนที่บัญญัติจัดวางสิ่งที่เรียกว่าวินัย เช่นกฎหมายเป็นต้น ในสังคมมนุษย์ มีเจตนาไม่ดี มีน้ำใจไม่เป็นธรรม เช่น เห็นแก่ผลประโยชน์ส่วนตัวเป็นต้น ก็อาจจะจัดวางกฎหมายที่ไม่ชอบธรรม ไม่สอดคล้องกับธรรม คือไม่เป็นไปตาม และไม่เป็นไปเพื่อความดีงามที่เป็นหลักความจริง หรือมีความรู้เข้าใจไม่เพียงพอขาดปัญญา รู้ไม่เท่าถึงหลักความจริงคือตัวธรรมในธรรมชาติ การวางกฎหมาย หรือบัญญัติวินัยนั้นก็จะบกพร่อง แล้วผลที่ต้องการก็จะไม่เกิด สอดคล้องกับทัศนะของ สุชาติ อุสาหะ ประธานคณะกรรมการการศึกษา ศิลปะและวัฒนธรรม สภาผู้แทนราษฎร (สุชาติ อุสาหะ, 2564) ได้ทำหนังสือกราบทูลสมเด็จพระสังฆราช ประธานกรรมการมหาเถรสมาคม “เรื่องขอความอนุเคราะห์พิจารณาผลการศึกษาของคณะกรรมการ” ใจความว่า กรณีที่พระภิกษุรูปใดตกเป็นผู้ต้องหาหรือจำเลยในคดีอาญา และให้ดำเนินการสละสมณเพศตามมาตรา 29 และมาตรา 30 แห่งพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พุทธศักราช 2505 นั้นหากยังไม่ปรากฏว่าได้ดำเนินการให้พระภิกษุรูปนั้นเปล่งวาจาลาสิกขาตามหลักพระธรรมวินัยแม้จะไม่มุ่งห่มจีวรเฉกเช่นพระภิกษุทั่วไป ย่อมถือว่ายังเป็นพระภิกษุอยู่จนกว่าจะได้เปล่งวาจาลาสิกขา การบังคับ หรือการดึงผ้ากาสาวพัสตร์ออกจากกายพระภิกษุโดยไม่ยินยอมนั้นย่อมเป็นเรื่องที่ไม่ชอบด้วยหลักการพระธรรมวินัย ดังนั้นถือได้ว่าพระภิกษุดังกล่าวยังเป็นพระภิกษุอยู่ตามพระธรรมวินัย ดังนั้นเพื่อให้การพิจารณาเรื่องดังกล่าวเป็นไปด้วยความรอบคอบชอบด้วยพระธรรมวินัย จึงขอกราบทูลถวายรายงานผลการพิจารณาศึกษา แต่ฝ่าพระบาทเพื่อเป็นข้อมูลประกอบการพิจารณาวินิจฉัยตามหน้าที่ และอำนาจต่อไป และสอดคล้องกับผลการวิจัยของ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ธีรนิติ เทพสุเมธานนท์ และคณะวิจัย (มหาวิทยาลัยรามคำแหง, ออนไลน์) ได้กล่าวไว้ในงานวิจัยที่มหาวิทยาลัยรามคำแหงเสนอสถาบันพระปกเกล้า เรื่อง “รายงานฉบับสมบูรณ์ปัญหากฎหมายเกี่ยว กับกระบวนการยุติธรรมทางอาญาที่ไม่เป็นไปตามหลักการสันนิษฐานไว้ก่อนว่าเป็นผู้บริสุทธิ์”ว่า พระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พุทธศักราช 2505 1) มาตรา 29 ได้บัญญัติให้พระภิกษุซึ่งถูกกล่าวหาว่าได้กระทำความผิดอาญา โดยพระภิกษุนั้นไม่ได้รับการปล่อยชั่วคราวจากพนักงานสอบสวน หรือพนักงานอัยการ ให้พนักงานสอบสวนมีอำนาจดำเนินการให้พระภิกษุรูปนั้นสละ

สมณเพศได้ โดยที่ศาลยังไม่มีคำพิพากษาอันถึงที่สุดแสดงว่าบุคคลนั้นได้กระทำความผิดน่าจะขัดต่อหลักการ
สันนิษฐานไว้ก่อนว่าบริสุทธิ์ 2) มาตรา 30 กรณีพระภิกษุที่ศาลได้มีคำพิพากษาถึงที่สุดให้ลงโทษจำคุก หรือกักขัง
และถูกเจ้าพนักงานดำเนินการให้สละสมณเพศไม่ขัดต่อหลักการสันนิษฐานไว้ก่อนว่าบริสุทธิ์เนื่องจากผ่านการ
พิจารณาโดยศาลจนคดีถึงที่สุดแล้ว แต่กรณีพระภิกษุที่ต้องสละสมณเพศเนื่องจากถูกศาลออกหมายขัง ทั้งการขัง
ระหว่างสอบสวน ขังระหว่างการพิจารณาของศาลชั้นต้น ศาลชั้นอุทธรณ์หรือศาลฎีกา อาจจะขัดต่อหลักการ
สันนิษฐานไว้ก่อนว่าบริสุทธิ์ เนื่องจากศาลยังไม่มีคำพิพากษาอันถึงที่สุดแสดงว่าบุคคลนั้นได้กระทำความผิด อีกทั้ง
สอดคล้องกับงานวิจัย วัลทมา แสงไพศรร์ค (วัลทมา แสงไพศรร์ค, ออนไลน์) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “การปกครองสงฆ์
ภายใต้พระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พุทธศักราช 2505 : ศึกษาปัญหาอุปสรรค และแนวทางการแก้ไข โครงสร้างการ
ปกครองสงฆ์ในปัจจุบัน” ว่ามีปัญหาอุปสรรคที่เกิดจาก 2 ฝ่าย ฝ่ายรัฐ และฝ่ายสงฆ์ ปัญหาที่เกิดจากฝ่ายรัฐ คือ
ข้อบังคับทางกฎหมาย พระราชบัญญัติคณะสงฆ์ ฉบับต่าง ๆ การเลือกปฏิบัติ รวมถึงปัญหาขาดการมีส่วนร่วมจาก
ฝ่ายสงฆ์ ส่วนปัญหาที่เกิดจากฝ่ายสงฆ์ คือการรวมศูนย์อำนาจการตัดสินใจไว้ที่ส่วนกลางกับพระเถระผู้มากด้วย
พรรษาเพียงไม่กี่รูป ขาดการมีส่วนร่วมของสงฆ์ทุกภาคส่วน รวมถึงขาดความยืดหยุ่นที่จะปรับตัวให้เข้ากับ
สภาพการณ์สังคมไทยในปัจจุบัน แนวทางการแก้ไขปัญหาที่เกิดจากฝ่ายรัฐ คือ ฝ่ายรัฐควรตราพระราชบัญญัติคณะ
สงฆ์ไม่ขัดต่อพระธรรมวินัยอันเป็นธรรมนูญสูงสุดของสงฆ์ และควรให้ฝ่ายสงฆ์มีส่วนร่วมในการตราพระราชบัญญัติ
คณะสงฆ์ และต้องไม่เอื้ออำนาจให้กับฝ่ายใด ส่วนแนวทางการแก้ไขปัญหาอุปสรรคที่เกิดจากฝ่ายสงฆ์ คือภิกษุสงฆ์
ควรยึดหลักการปกครองตามพระธรรมวินัยอันเป็นธรรมนูญสูงสุดที่สงฆ์ทุกรูปต้องถือปฏิบัติ และยังสอดคล้องกับ
สนธิ ศรีสำแดง (สนธิ ศรีสำแดง, 2543) ได้กล่าวไว้ในหนังสือเรื่อง “กฎหมายที่พระสงฆ์ควรทราบ นิตินกรสงฆ์เล่ม 1”
ว่า การจับพระสึกก่อนคำพิพากษาจะถึงที่สุดไม่น่ากระทำได้เนื่องจากพระภิกษุเป็นผู้มีสถานะเป็นบุคคลต้องอยู่ใน
กรอบแห่งกฎหมายบ้านเมือง ที่เรียกว่าอาณาจักร และอยู่ในกรอบแห่งพระธรรมวินัยที่เรียกว่าพุทธจักร ความผิดที่
เกิดจากการละเมิดกฎหมายบ้านเมืองเรียกว่าโลกวัชชะ ความผิดบางอย่างเป็นความผิดทางโลกคือกฎหมาย
บ้านเมือง บางอย่างเป็นความผิดทางพระธรรมวินัย บางอย่างเป็นความผิดทั้งสองทาง

5.1.3 เพื่อนำเสนอแนวทางการแก้ไขปัญหา และอุปสรรคการบังคับใช้มาตรการทางกฎหมายกับ การวินิจฉัยกรณีพระภิกษุต้องหาว่ากระทำความผิดอาญาบนฐานพระวินัยบัญญัติ

ผลการวิจัยพบว่า พระภิกษุนอกจากต้องปฏิบัติตามพระธรรมวินัยของพระพุทธเจ้าแล้ว พระภิกษุทุก
รูปก็ยังต้องเอื้อเพื่อต่อพระราชอา (กฎหมายบ้านเมือง) ตามพระบาลีที่ว่า “อนุชานามิ ภิกขเว ราชนัน อนุวตติตุ”
แปลว่า ภิกษุทั้งหลาย เราอนุญาตให้คล้อยตามพระราชอา แต่อย่างไรก็ตามหากว่ากฎหมาย กฎมหาเถรสมาคม หรือ
มติมหาเถรสมาคม ขัด หรือแย้งกับพระธรรมวินัยของพระพุทธเจ้าแล้ว พระภิกษุต้องยึดถือพระธรรมวินัยเป็นหลัก
ตามพระบาลีที่ว่า “ตสฺมา อญฺญสฺมี จ ธมฺมิเก กมฺเม อนุวตติตฺตพฺพํ อธฺมมิเก ปน น กสฺสจฺจ อนุวตติตฺตพฺพํ” แปลว่า
เพราะฉะนั้น ภิกษุควรอนุวัตรตามในกรรมที่เป็นธรรมอย่างอื่นได้ แต่ไม่ควรอนุวัตรตามแก่ใคร ๆ ในกรรมอันไม่เป็น

ธรรม จากมติมหาเถรสมาคม ครั้งที่ 22/2563 มติที่ 541/2563 เรื่อง อติตพระพรหมดิลก “เจ้าคุณเอื้อน” กลับมา
ห่มผ้าเหลืองไม่ได้ และมติมหาเถรสมาคม ครั้งที่ 10/2564 มติที่ 236/2564 เรื่อง กรณีอติตพระภิกษุวัดสระเกศ 5
ราย กลับมาครองผ้าเหลือง เป็นมติมหาเถรสมาคมที่ผิดหลง ซึ่งเจ้าหน้าที่ผู้มีอำนาจในการบริหารงานราชการ
แผ่นดินควรประพฤติกรรมอันชอบธรรม ตามหลักจกัฏวัตติสูตรให้การคุ้มครองอารักขาพระภิกษุโดยชอบธรรม เพื่อ
ตามรอยปฏิบัติทางของธรรมิกกราชาในกาลก่อน ส่วนผู้ใดที่ได้รู้ฝ่าฝืนกรรมอันชอบธรรมที่คณะสงฆ์กระทำแล้วก็ย่อม
ต้องได้รับการอันพระผู้มีพระภาคเจ้าทรงติเตียน อีกทั้งยังเป็นการคล้อยตาม อธรรมิกกรรม ด้วยการบัญญัติสิ่งที่
พระสัมมาสัมพุทธเจ้ามิได้ทรงบัญญัติได้แก่การ สละสมณเพศ ซึ่งวิญญูชนไม่สรรเสริญ และไม่พึงปฏิบัติอีกด้วย
สอดคล้องกับ (พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตฺโต), ออนไลน์) ได้กล่าวไว้ในหนังสือเรื่อง “พระราชบัญญัติคณะสงฆ์ที่จะ
ช่วยให้พระพุทธศาสนาพ้นภัย” ว่าพระราชบัญญัติคณะสงฆ์จะไม่มีคามหมายถ้าไม่เป็นฐานรองรับธรรมวินัย และ
ไม่เป็นประกันให้พระเถรเจริญในไตรสิกขา กฎหมายคณะสงฆ์ โดยเฉพาะพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ จะต้องเป็น
ฐานรองรับให้พระธรรมวินัยปรากฏโดดเด่นขึ้นมาเป็นหลักของพระพุทธศาสนา และเป็นเครื่องกำกับให้พระภิกษุ
สามเณรที่บวชเข้ามาแล้ว ได้เจริญงอกงามในศีล สมาธิ ปัญญา ตามหลักไตรสิกขา สามารถสั่งสอนธรรม นำ
ประชาชนให้พัฒนาชีวิตและสังคมประเทศชาติสู่ความเจริญมั่นคง และประโยชน์สุขที่แท้จริงยั่งยืน พุดอย่างสั้นว่า
พ.ร.บ.คณะสงฆ์ ต้องเป็นฐานรองรับพระธรรมวินัย กำกับพระเถรให้เจริญในไตรสิกขา และทำวัดให้เป็นแหล่งแผ่
ธรรมขยายปัญญาสู่ชุมชน และยังสอดคล้องกับงานวิจัย สมเด็จพระญาณสังวร สมเด็จพระสังฆราช สกลมหาสังฆปริณายก (สมเด็จพระสังฆราช, ออนไลน์) ได้วิจัยเรื่อง “การ
คุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของพระภิกษุที่เป็นผู้ต้องหา หรือจำเลยในคดีอาญา” จากบทคัดย่อผลการวิจัยพบว่า
พระภิกษุมีสองสถานะ คือ (1) ฐานะเป็นพลเมืองของรัฐที่ต้องอยู่ภายใต้กฎหมายของบ้านเมืองเหมือนคนอื่น ๆ (2)
ฐานะนักบวชในพระพุทธศาสนา ซึ่งต้องปฏิบัติตามพระธรรมวินัย และกฎหมายคณะสงฆ์ เมื่อพระภิกษุเป็นผู้ต้องหา
หรือจำเลยในคดีอาญาส่งผลกระทบต่อชื่อเสียง และความเลื่อมใสศรัทธาของประชาชน ซึ่งเกิดจากการบังคับใช้
พระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. 2505 มาตรา 29 และมาตรา 30 ที่บังคับพระภิกษุสละสมณเพศก่อนศาลตัดสินคดี
โดยไม่จำเป็น เป็นการลิดรอนสิทธิ และเสรีภาพของพระภิกษุ ตำรวจใช้ยุทธวิธีการจับพระภิกษุที่รุนแรงเกินกว่าเหตุ
พระภิกษุไม่ได้รับการปล่อยชั่วคราวเท่ากับถูกลงโทษขาดอิสระ และโอกาสเสาะแสวงหาพยานหลักฐานมาพิสูจน์
ความบริสุทธิ์ และคณะสงฆ์ไม่ควบคุมตัว และดำเนินการตามพระธรรมวินัยต่อพระภิกษุนั้น ดังนั้นการรักษาดุลย
ภาพการคุ้มครองสิทธิ และเสรีภาพของพระภิกษุที่เป็นผู้ต้องหา หรือจำเลยในคดีอาญา ต้องดำเนินการคุ้มครองโดย
ทั้งทางกฎหมาย และทางพระธรรมวินัย

ผลการวิจัยยังพบอีกว่า มติมหาเถรสมาคม ครั้งที่ 22/2563 มติที่ 541/2563 เรื่อง อติตพระพรหมติก
“เจ้าคุณเอื้อน” กลับมาห่มผ้าเหลืองไม่ได้ และมติมหาเถรสมาคม ครั้งที่ 10/2564 มติที่ 236/2564 เรื่อง กรณีอติต
พระภิกษุวัดสระเกศ 5 ราย กลับมาครองผ้าเหลือง เกิดการที่เลขาธิการมหาเถรสมาคม สำนักงานพระพุทธศาสนา
แห่งชาติ นำเสนอต่อ มหาเถรสมาคม เรื่องที่เกี่ยวข้องกับกรณี พระพรหมติก วัดสามพระยา วรวิหาร และที่
เกี่ยวข้องกับกรณี พระพรหมลลิต และพระภิกษุรวม 5 รูปจากวัดสระเกศ ราชวรมหาวิหาร เป็นข้อมูลที่ไม่ถูกต้อง
ตามกฎหมาย พระธรรมวินัย และข้อเท็จจริง จึงเป็นเหตุให้มหาเถรสมาคมมีมติที่ผิดหลงนำไปสู่การปฏิบัติที่ไม่
ถูกต้อง ดังนั้นเพื่อให้ถูกต้อง ตามพระธรรมวินัย กฎหมาย และรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย อาจเป็นมติที่ไม่มี
สภาพบังคับใช้ตาม มาตรา 5 แห่งรัฐธรรมนูญ สอดคล้องกับพระบรมราชโองการโปรดเกล้า (ราชกิจจานุเบกษา,
2566) เรื่อง “ประกาศ สถาปนาสมณศักดิ์ พระมหาเอื้อน หาสธมโม” ปรากฏตามราชกิจจานุเบกษา เผยแพร่พระ
บรมราชโองการระบุว่า พระบาทสมเด็จพระปรเมนทรรามาธิบดีศรีสินทรมหาวชิราลงกรณ พระวชิรเกล้าเจ้าอยู่หัว
มีพระบรมราชโองการโปรดเกล้าฯ ให้ประกาศว่าตามที่ พระพรหมติก (เอื้อน กลิ่นสาลี) ถูกกล่าวหาว่ากระทำผิด
อาญาและได้มีพระบรมราชโองการถอดถอนสมณศักดิ์ เมื่อวันที่ 29 พฤษภาคม 2561 นั้น บัดนี้คดีถึงที่สุดแล้ว โดย
พฤติการณ์ถือได้ว่าไม่ใช่ความผิดอุกฉกรรจ์ หรือความผิดร้ายแรง หรือเป็นผู้ร้ายสำคัญ ประกอบกับไม่มีการกล่าวคำ
ลาสิกขา และไม่มีการดำเนินการให้สละสมณเพศ ทั้งปรากฏข้อเท็จจริงว่า ยังคงดำรงตนอย่างพระภิกษุโดยตลอด
ระหว่างถูกคุมขัง จึงมีสถานะเป็นพระภิกษุ มีสถานะเป็น พระมหาเอื้อน หาสธมโม (เปรียญธรรม 9 ประโยค) ซึ่งมหา
เถรสมาคมมีมติรับทราบแล้วเมื่อวันที่ 10 มีนาคม 2566 อาศัยอำนาจตามความในมาตรา 5 ตรี แห่งพระราชบัญญัติ
คณะสงฆ์ พุทธศักราช 2505 แก้ไขเพิ่มเติมโดย พระราชบัญญัติคณะสงฆ์ (ฉบับที่ 4) พุทธศักราช 2561 จึงทรงพระ
กรุณาโปรดสถาปนาให้ พระมหาเอื้อน หาสธมโม (เปรียญธรรม 9 ประโยค) ดำรงสมณศักดิ์ พระราชาคณะเจ้าคณะ
รอง มีราชทินนามตามที่จารึกในหิรัญบัฏว่า พระพรหมติก ปริยัตินายกคณาทร บวรศาสนกิจวิธาน ศิลสมจารนิวิฐ
ตรีปิฎกบัณฑิต มหาคณิสสร บวรสังฆาราม คามวาสี สถิต ณ วัดสามพระยา พระอารามหลวง กรุงเทพมหานคร โดย
ให้ถือว่าไม่เคยถูกถอดถอนสมณศักดิ์และราชทินนามมาก่อน ทั้งนี้ ตั้งแต่วันที่ 17 มีนาคม 2566 ประกาศ ณ วันที่ 18
มีนาคม 2566 เป็นปีที่ 8 ในรัชกาลปัจจุบัน และสอดคล้องกับพระบรมราชโองการโปรดเกล้า (ราชกิจจานุเบกษา,
2567) เรื่อง “ประกาศพระราชทานสัญญาบัตรตั้งสมณศักดิ์” ปรากฏตามราชกิจจานุเบกษาว่า พระบาทสมเด็จพระ
พระปรเมนทรรามาธิบดีศรีสินทรมหาวชิราลงกรณ พระวชิรเกล้าเจ้าอยู่หัว พระบาทสมเด็จพระปรเมนทรรามาธิบดี
ศรีสินทรมหาวชิราลงกรณ มหิศรภูมิพลราชวรางกูร กิติสิริสมบูรณอดุลยเดช สยามินทราธิเบศรราชวโรดม บรมนาถ
บพิตร พระวชิรเกล้าเจ้าอยู่หัว มีพระบรมราชโองการโปรดเกล้าโปรดกระหม่อมให้ประกาศว่า ตามที่ พระอรรถกิจ
โสภณ (สมทรง อตตคุตโต) ถูกกล่าวหาว่ากระทำผิดอาญา และได้มีพระบรมราชโองการถอดถอนสมณศักดิ์ เมื่อวันที่
29 พฤษภาคม 2561 นั้น บัดนี้ คดีถึงที่สุดแล้วโดยศาลตามกฎหมายฝ่ายบ้านเมืองมีคำพิพากษาให้ยกฟ้อง ถือว่าเป็น
ผู้บริสุทธิ์ในคดีดังกล่าว ทั้งปรากฏข้อเท็จจริงว่าไม่มีการกล่าวคำลาสิกขา และไม่มีการดำเนินการให้สละสมณเพศ

โดยยังคงดำรงตนอย่างพระภิกษุโดยตลอดระหว่างถูกคุมขัง จึงมีสภาวะเป็นพระภิกษุ มีสถานะเป็น พระสมทรง
อตตคุดโต ซึ่งมหาเถรสมาคมมีมติรับทราบแล้ว เมื่อวันที่ 10 เมษายน 2566 อาศัยอำนาจตามความในมาตรา 5 ตรี
แห่งพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. 2505 แก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ (ฉบับที่ 4) พ.ศ. 2561 จึงทรง
พระกรุณาโปรดพระราชทานสัญญาบัตรตั้งสมณศักดิ์ให้ พระสมทรง อตตคุดโต เป็นพระราชาคณะชั้นสามัญ มีนาม
ว่า พระอรรถกิจโสภณ โดยให้ถือว่าไม่เคยถูกถอดถอนสมณศักดิ์ และราชทินนามมาก่อน ทั้งนี้ ตั้งแต่วันที่ 30
เมษายน พุทธศักราช 2566 ประกาศ ณ วันที่ 30 เมษายน พุทธศักราช 2566 เป็นปีที่ 8 ในรัชกาลปัจจุบัน และยัง
สอดคล้องกับพระบรมราชโองการโปรดเกล้า (ราชกิจจานุเบกษา, 2567) เรื่อง “ประกาศ สถาปนาสมณศักดิ์ และ
พระราชทานสัญญาบัตรตั้งสมณศักดิ์” ปรากฏตามราชกิจจานุเบกษา เผยแพร่พระบรมราชโองการ ระบุว่า
พระบาทสมเด็จพระปรเมนทรรามาธิบดีศรีสินทรมหาวชิราลงกรณ มหิศรภูมิพลราชวรางกูร กิติสิริสมบูรณอดุลย
เดช สยามินทราธิเบศรราชวโรดม บรมนาถบพิตร พระวชิรเกล้าเจ้าอยู่หัว มีพระบรมราชโองการโปรดเกล้าโปรด
กระหม่อมให้ประกาศว่า ตามที่ พระพรหมสิทธิ (ธงชัย สุขโข) และพระศรีคุณากรณ์ (บุญทวี คำมา) ถูกกล่าวหาว่า
กระทำการทุจริตและถูกดำเนินคดีอาญา และได้มีพระราชโองการถอดถอนสมณศักดิ์ เมื่อวันที่ 29 พฤษภาคม 2561
นั้น บัดนี้ ศาลมีคำพิพากษาคดีถึงที่สุดแล้ว ไม่ปรากฏว่ามีการทุจริตเบียดบังเอาเงินไปเป็นประโยชน์ของตน โดย
พฤติการณ์ถือได้ว่าไม่ใช่ความผิดร้ายแรง และได้มีการเบียดบังทรัพย์สินเป็นของตน ประกอบกับไม่มีการกล่าวคำลา
สิกขา และสละสมณเพศ ทั้งปรากฏข้อเท็จจริงว่ายังคงดำรงตนอย่างพระภิกษุโดยตลอดระหว่างถูกคุมขัง จึงมี
สภาวะเป็นพระภิกษุ มีสถานะเป็น พระธงชัย สุขญาโณ และพระมหาบุญทวี ปญญาวิโส ซึ่งมหาเถรสมาคมมีมติ
รับทราบแล้ว เมื่อวันที่ 13 พฤษภาคม 2567 อาศัยอำนาจตามความในมาตรา 5 ตรี แห่งพระราชบัญญัติคณะสงฆ์
พุทธศักราช 2505 แก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ (ฉบับที่ 4) พุทธศักราช 2561 จึงทรงพระกรุณาโปรด
สถาปนาสมณศักดิ์ และพระราชทานสัญญาบัตรตั้งสมณศักดิ์ ดังนี้ 1. ให้ พระธงชัย สุขญาโณ ดำรงสมณศักดิ์ เป็น
พระราชาคณะเจ้าคณะรอง มีราชทินนามตามที่จารึกในหิรัญบัฏว่า พระพรหมสิทธิ กิตติธรรมประยุต วิสุทธิสีลาจาร
สุวิธานวรกัจจานุกิจ วิสิฐวิเทศศาสนวราทร มหาคณิสสร บวรสังฆาราม คามวาสี สถิต ณ วัดสระเกศ ราชวรมหาวิหาร
พระอารามหลวง กรุงเทพมหานคร 2. ให้ พระมหาบุญทวี ปญญาวิโส วัดสระเกศ ราชวรมหาวิหาร พระอารามหลวง
กรุงเทพมหานคร เป็นพระราชาคณะชั้นสามัญ มีนามว่า พระศรีคุณากรณ์ โดยให้ถือว่าไม่เคยถูกถอดถอนสมณศักดิ์
และ ราชทินนามมาก่อน ทั้งนี้ตั้งแต่วันที่ 15 พฤษภาคม 2567 ประกาศ ณ วันที่ 16 พฤษภาคม 2567 เป็นปีที่ 9 ใน
รัชกาลปัจจุบัน สอดคล้องทัศนคติของ กองแผนงาน กรมการศาสนา กระทรวงศึกษาธิการเรื่อง “หนังสือคู่มือพระ
สังฆาธิการ ว่าด้วยพระราชบัญญัติ กฎ ระเบียบ และคำสั่งของคณะสงฆ์” (กองแผนงาน กรมการศาสนา
กระทรวงศึกษาธิการ, 2542) ปรากฏตามหนังสือคู่มือพระสังฆาธิการ ภาคผนวก เรื่อง “กฎหมายเถรสมาคมเป็น
กฎหมายหรือไม่” ว่ากฎหมายเถรสมาคม หมายถึงข้อกำหนด หรือข้อบัญญัติที่มหาเถรสมาคมได้ประชุม และมีมติให้
พระภิกษุสามเณรต้องปฏิบัติตาม โดยไม่ขัดแย้งกับกฎหมาย และพระธรรมวินัย ใช้บังคับได้เฉพาะฝ่ายบรรพชิต

เท่านั้น เพราะอำนาจในการออกกฎหมายตราความมั่นคงหรือสถาบันมิได้เป็นผู้ออก หรือตราขึ้น แต่เป็นอำนาจหน้าที่ของมหาเถรสมาคม ที่กฎหมายได้ให้อำนาจมหาเถรสมาคม ซึ่งมีอำนาจหน้าที่ปกครองคณะสงฆ์ให้เป็นไปโดยเรียบร้อยออกกฎหมายตราความมั่นคงเท่านั้น หาได้ใช้กับบุคคลทั่วไปไม่ กฎหมายตราความมั่นคงตราขึ้นโดยอาศัยอำนาจตามความในพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พุทธศักราช 2505 และที่แก้ไขเพิ่มเติม แต่ไม่ใช่กฎหมาย และสอดคล้องกับ คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 295/2516 ปรากฏตามพิพากษาศาลฎีกาเห็นว่า แม้กฎหมายตราความมั่นคงจะตราขึ้นใช้บังคับโดยอาศัยอำนาจตามพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ดังกล่าวแล้วก็ตาม แต่กฎหมายตราความมั่นคงไม่ใช่กฎหมาย

สรุปองค์ความรู้ที่ได้รับ

จากการศึกษาวิจัยเรื่องการบังคับใช้มาตรการทางกฎหมายกับการวินิจฉัยกรณีพระภิกษุต้องหาว่ากระทำความผิดอาญาบนฐานพระวินัยบัญญัติ ผู้วิจัยได้ศึกษาบริบทการบังคับใช้มาตรการทางกฎหมายกับการวินิจฉัยกรณีพระภิกษุต้องหาว่ากระทำความผิดอาญาบนฐานพระวินัยบัญญัติ ปัญหา และอุปสรรคการบังคับใช้มาตรการทางกฎหมายกับการวินิจฉัยกรณีพระภิกษุต้องหาว่ากระทำความผิดอาญาบนฐานพระวินัยบัญญัติ และการศึกษาข้อเสนอแนะจากผู้เชี่ยวชาญที่เป็นผู้ให้ข้อมูลสำคัญเพื่อการวิจัยเกี่ยวกับแนวทางการแก้ไขปัญหา และอุปสรรคการบังคับใช้มาตรการทางกฎหมายกับการวินิจฉัยกรณีพระภิกษุต้องหาว่ากระทำความผิดอาญาบนฐานพระวินัยบัญญัติ สามารถสรุปองค์ความรู้ได้ดังแผนภาพต่อไปนี้

ภาพที่ 1 แสดงองค์ความรู้จากการวิจัย

จากการศึกษาเกี่ยวกับการบังคับใช้มาตรการทางกฎหมายกับการวินิจฉัยกรณีพระภิกษุต้องหาว่ากระทำความผิดอาญาบนฐานพระวินัยบัญญัติ สามารถประมวลเป็นองค์ความรู้ได้ดังนี้

พระภิกษุบาทแม้วด้วยพระธรรมวินัยของพระพุทธเจ้า ขณะเดียวกันภิกษุเป็นประชากรของประเทศไทยด้วย ย่อมได้รับสิทธิ เสรีภาพตามกฎหมาย และมีหน้าที่ต้องทำตามกฎหมายกำหนดอีกด้วย หากพระภิกษุรูปใดถูกกล่าวหาว่ากระทำความผิดอาญาเจ้าหน้าที่ผู้เกี่ยวข้อง และศาลต้องปฏิบัติให้เป็นไปตามกระบวนการยุติธรรมของกฎหมาย ไม่มีข้อยกเว้นสำหรับพระภิกษุแต่อย่างใด และพบอีกว่า

1) คำว่า “**สละสมณเพศ**” เป็นภาษากฎหมายที่ไม่มีคำนิยาม (อธิบายศัพท์) ว่าหมายถึงอะไร ไม่มีระเบียบหรือแนวทางวิธีปฏิบัติว่าเจ้าหน้าที่ผู้เกี่ยวข้องกับการสละสมณเพศจะต้องทำอะไร ต่างคนต่างคิด ต่างคนต่างเข้าใจ ต่างคนต่างวิธีการ จึงไม่มีความชัดเจนในตัวบทกฎหมายทั้งในแง่ความหมาย และแนวทางวิธีปฏิบัติของเจ้าหน้าที่ผู้เกี่ยวข้อง ตามพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พุทธศักราช 2545 คำว่า “สละ” ก. ละทิ้ง ละวาง ปล่อยวาง คำว่า “สมณะ” น. ผู้สงบกิเลสแล้ว โดยเฉพาะหมายถึงภิกษุในพระพุทธศาสนา คำว่า “เพศ” น. รูปที่แสดงให้รู้ว่าหญิง หรือชาย เครื่องแต่งกาย, การประพฤติปฏิบัติตน, เช่นสมณเพศ การ”**สละสมณเพศ**” จึงหมายถึงการสละเครื่องแต่งกายของสมณะ คือจีวร

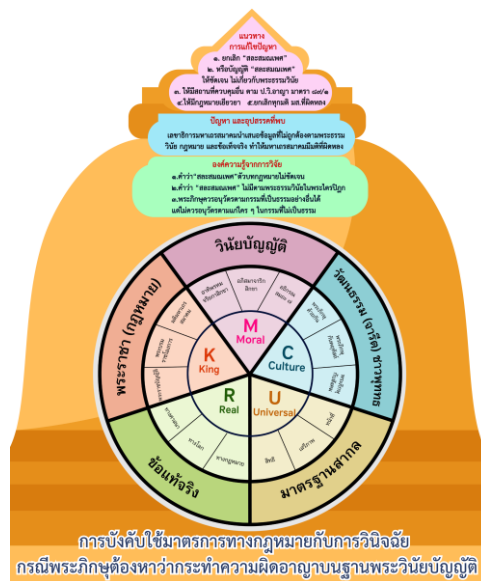
2) คำว่า “**สละสมณเพศ**” ไม่มีตามพระธรรมวินัยในพระไตรปิฎก การขาดจากความเป็นพระภิกษุตามพระวินัยมี 3 อย่างคือ 1.ปาราชิก 2.ลาสิกขา (สึก) 3.เขารัตติยเถรเถียร ดังนั้นการที่พระภิกษุให้ความเอื้อเฟื้อพระราชา (กฎหมาย) แม้เปลี่ยนจากการนุ่งห่มจีวรเป็นนุ่งห่มด้วยชุดอื่นตามระเบียบของเรือนจำ กรมราชทัณฑ์หากพระภิกษุรูปนั้นเป็นผู้ไม่ต้องอาบัติปาราชิก ไม่ลาสิกขา ไม่เขารัตติยเถรเถียร และยังมีสมณสัญญา เป็นผู้ประพฤติภิกขาจริยวัตร ยังปฏิญญาว่าเป็นพระภิกษุ จึงได้ชื่อว่าเป็นพระภิกษุโดยสมบูรณ์ด้วยการถึงไตรสรณคมน์ เป็นผู้ที่สงฆ์พร้อมเพรียงกันบวชให้ด้วยญัตติตุฎกรรม มีกรรมอันไม่กำเริบสมควรแก่ฐานะ ย่อมได้ชื่อว่าเป็นพระภิกษุในพระพุทธศาสนา จึงไม่สามารถนำคำว่า “สละสมณเพศ” ดังนั้นจึงไม่สามารถนำคำว่า “สละสมณเพศ” ตามบทบัญญัติของกฎหมายที่ไม่ชัดเจนในตัวเองมาอธิบายถึงการขาดจากความเป็นพระภิกษุตามพระธรรมวินัยได้ เพราะการเป็นพระภิกษุเป็นด้วยพระธรรมวินัย การขาดจากการเป็นพระภิกษุก็ต้องขาดด้วยพระธรรมวินัย กฎหมายไม่สามารถชี้ให้ใครเป็นพระภิกษุได้โดยไม่ผ่านกระบวนการตามพระธรรมวินัย

3) พระภิกษุนอกจากต้องปฏิบัติตามพระธรรมวินัยของพระพุทธเจ้าแล้ว พระภิกษุทุกรูปก็ยังคงต้องเอื้อเฟื้อต่อพระราชา (กฎหมายบ้านเมือง) ตามพระบาลีที่ว่า “**อนุชานามิ ภิกขเว ราชนํ อนุวตฺติตุํ**” แปลว่า **ภิกษุทั้งหลาย เราอนุญาตให้คล้อยตามพระราชา** แต่อย่างไรก็ตามหากกฎหมายบ้านเมือง กฎมหาเถรสมาคม หรือมติมหาเถรสมาคม ขัด หรือแย้งกับพระธรรมวินัยของพระพุทธเจ้าแล้ว พระภิกษุต้องยึดถือพระธรรมวินัยเป็นหลัก ตามพระบาลีที่ว่า “**ตสฺมา อลฺยฺยสฺมิ จ ฐมฺมิเก กมฺเม อนุวตฺติตพฺพํ อฐมฺมิเก ปน น กสฺสจฺจ อนุวตฺติตพฺพํ**” แปลว่า

เพราะฉะนั้น ภิกษุควรอนุวัตรตามในกรรมที่เป็นธรรมอย่างอื่นได้ แต่ไม่ควรอนุวัตรตามแก่ใคร ๆ ในกรรมอันไม่เป็นธรรม

ข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่อง “การบังคับใช้มาตรการทางกฎหมายกับการวินิจฉัยกรณีพระภิกษุต้องหาว่ากระทำความผิดอาญาบนฐานพระวินัยบัญญัติ” ผู้วิจัยได้กำหนดข้อเสนอแนะดังแผนภาพต่อไปนี้

ภาพที่ 2 แนวทางแก้ไขปัญหา และอุปสรรค

1) นำเสนอแนวทางแก้ไขปัญหา และอุปสรรค

- ควรแก้ไขกฎหมายให้ประกันตัวพระภิกษุ และให้เจ้าอาวาส หรือผู้บังคับบัญชาชั้นใกล้ชิดรับผิดชอบ
- ยกเลิกคำว่า “สละสมณเพศ” เพื่อจะได้ไม่ต้องตีความว่าสละสมณเพศหมายถึงอะไร ขาดจากความ เป็นพระภิกษุแล้วหรือยัง หรือกำหนดคำนิยาม (อธิบายศัพท์) ให้ชัดเจนว่าหมายถึงการเปลี่ยนเครื่องนุ่งห่มตามระเบียบของเรือนจำ ไม่เกี่ยวกับความเป็นพระภิกษุตามพระธรรมวินัย
- หรือควรบัญญัติกฎหมายคำว่า “สละสมณเพศ” ให้ชัดเจนว่าหมายถึงอะไร เจ้าหน้าที่ผู้มีหน้าที่ ดำเนินให้พระภิกษุสละสมณเพศตามมาตรา 29 มาตรา 30 จะต้องทำอะไร แก้ไข เพิ่มเติมกฎหมายดังกล่าวต้องให้ สอดคล้องกับพระธรรมวินัย และเจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560

4.เมื่อจะต้องจำคุก กักขัง หรือขัง ตามคำพิพากษา หรือคำสั่งของศาล ในระหว่างพิจารณาคดีก่อนที่ศาลจะพิพากษาถึงที่สุดว่าพระภิกษุรูปนั้นเป็นผู้กระทำความผิด ให้มีสถานที่ควบคุมอื่นที่ไม่ใช่เรือนจำ ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 89/1

2) ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1. กราบทูล/ถวาย นำเสนอเพื่อมิให้มีมติมหาเถรสมาคมที่ผิดหลง ก่อนที่มหาเถรสมาคมจะมีมติใด ๆ ควรพิจารณาก่อนกรออย่างถี่ถ้วนละเอียดรอบคอบว่าขัดกับกฎหมาย พระธรรมวินัย กฎมหาเถรสมาคม มติมหาเถรสมาคม และข้อเท็จจริง หรือไม่

2. กราบทูล/ถวาย นำเสนอทบทวนมติมหาเถรสมาคมทุกมติที่ขัดกับกฎหมาย พระธรรมวินัย กฎมหาเถรสมาคม มติมหาเถรสมาคม และข้อเท็จจริง

3. กราบทูล/ถวาย นำเสนอทบทวนตำแหน่งทุกตำแหน่ง ที่มหาเถรสมาคมได้มีมติให้ขาดจากความเป็นพระภิกษุ และพ้นจากตำแหน่งที่ถอดถอนจากตำแหน่งต่าง ๆ

4. กราบทูล/ถวาย นำเสนอมหาเถรสมาคมควรมีที่ปรึกษาที่มีความรู้ทั้งกฎหมาย พระธรรมวินัย และจารีต

3) ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ

แนวทางแก้ไขปัญหา และอุปสรรคการบังคับใช้มาตรการทางกฎหมายกับการวินิจฉัยกรณีพระภิกษุต้องการว่ากระทำความผิดอาญาบนฐานพระวินัยบัญญัติ โดยในการบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมกฎหมายดังกล่าว โดยต้องให้สอดคล้องกับเจตนารมณ์ของรัฐธรรมนุญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 มาตรา 5 รัฐธรรมนุญเป็นกฎหมายสูงสุดของประเทศ บทบัญญัติใดของกฎหมาย กฎ หรือข้อบังคับ หรือการกระทำใด ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนุญ บทบัญญัติหรือการกระทำนั้นเป็นอันใช้บังคับมิได้ เมื่อไม่มีบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนุญนี้บังคับแก่กรณีใด ให้กระทำการนั้น หรือวินิจฉัยกรณีนั้นไปตามประเพณีการปกครองประเทศไทยในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข หรือยกขึ้นเป็นข้อต่อสู้คดีในศาลได้ บุคคลซึ่งได้รับความเสียหายจากการถูกละเมิดสิทธิหรือเสรีภาพมาตรา 29 ในคดีอาญา ให้สันนิษฐานไว้ก่อนว่า ผู้ต้องหาหรือจำเลยไม่มีความผิด และก่อนมีคำพิพากษาอันถึงที่สุดแสดงว่า บุคคลใดได้กระทำความผิด จะปฏิบัติต่อบุคคลนั้นเสมือนเป็นผู้กระทำความผิดมิได้ การควบคุมหรือคุมขังผู้ต้องหาหรือจำเลย ให้กระทำได้เพียงเท่าที่จำเป็นเพื่อป้องกันมิให้มีการหลบหนี ในคดีอาญาจะบังคับให้บุคคลให้การเป็นปฏิปักษ์ต่อตนเองมิได้ มาตรา 31 บุคคลย่อมมีเสรีภาพบริบูรณ์ในการถือศาสนา และย่อมมีเสรีภาพในการปฏิบัติหรือประกอบพิธีกรรมตามหลักศาสนาของตน แต่ต้องไม่เป็นปฏิปักษ์ต่อหน้าที่ของปวงชนชาวไทย ไม่เป็นอันตรายต่อความปลอดภัยของรัฐ และไม่ขัดต่อความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชน มาตรา 7 พระมหากษัตริย์ทรงเป็นพุทธมามกะ และทรงเป็นอัครศาสนูปถัมภก มาตรา 67 รัฐพึงอุปถัมภ์และคุ้มครองพระพุทธศาสนาและศาสนาอื่น ในการอุปถัมภ์และคุ้มครองพระพุทธศาสนาอันเป็นศาสนาที่ประชาชน

ชาวไทยส่วนใหญ่ นับถือมาช้านาน รัฐพึงส่งเสริมและสนับสนุนการศึกษาและการเผยแผ่หลักธรรมของพระพุทธศาสนาเถรวาท เพื่อให้เกิดการพัฒนาจิตใจและปัญญา และต้องมีมาตรการและกลไกในการป้องกันมิให้มีการบ่อนทำลายพระพุทธศาสนาไม่ว่าในรูปแบบใด และพึงส่งเสริมให้พุทธศาสนิกชนมีส่วนร่วมในการดำเนินมาตรการ หรือกลไกดังกล่าวด้วย

4) ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรศึกษารูปแบบต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับการบังคับใช้มาตรการทางกฎหมายกับการวินิจฉัยกรณีพระภิกษุต้องหาว่ากระทำความผิดอาญาบนฐานพระวินัยบัญญัติ
2. ควรสอดแทรกความรู้ความเข้าใจในเกี่ยวกับ กฎหมาย ข้อบังคับ ควรมีการศึกษา เสริมข้อมูลเกี่ยวกับการบังคับใช้มาตรการทางกฎหมายกับการวินิจฉัยกรณีพระภิกษุต้องหาว่ากระทำความผิดอาญาบนฐานพระวินัยบัญญัติ ให้สอดคล้องกับพระวินัย และรัฐธรรมนูญ ให้มีประสิทธิภาพมาก และเข้มแข็งมากยิ่งขึ้น
3. ควรศึกษาผลกระทบของผู้ที่ทำผิดพระวินัย กฎหมาย และข้อเท็จจริงที่เกี่ยวกับการบังคับใช้มาตรการทางกฎหมายกับการวินิจฉัยกรณีพระภิกษุต้องหาว่ากระทำความผิดอาญาบนฐานพระวินัยบัญญัติ

เอกสารอ้างอิง

- ข่าวสด ออนไลน์. “สมเด็จพระสังฆราช’ทรงมีพระบัญชา ปลด 3 พระผู้ใหญ่โยกคดีเงินทอนวัด”. [ออนไลน์], แหล่งที่มา: https://www.khaosod.co.th/breaking-news/news_1128853 [7 พฤษภาคม 2567].
- คู่มือพระสังฆาธิการ. (2457). แดงการณคณสงฆ์ เล่ม 2 พ.ศ. 2457 เล่ม 2 หน้า 36 เรื่องพระราชบัญญัติลักษณะปกครองคณะสงฆ์ ร.ศ. 121. กรุงเทพมหานคร : สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ.
- พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตฺโต). “พ.ร.บ.คณะสงฆ์ที่จะช่วยให้พระพุทธศาสนาพ้นภัย”. [ออนไลน์], แหล่งที่มา: <https://www.watnyanaves.net/en/book-full-text/266> [7 พฤษภาคม 2567].
- พระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. 2505. ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 79/ตอนที่ 115/ฉบับพิเศษ (ธันวาคม 2505): 29- 33 . [ออนไลน์], แหล่งที่มา: <http://web.krisdika.go.th/data/law/law2/%A401/%A401-20-2505-001.htm> [7 พฤษภาคม 2567].
- มหาวิทยาลัยรามคำแหง เสนอสถาบันพระปกเกล้า. “รายงานฉบับสมบูรณ์ปัญหากฎหมายเกี่ยวกับกระบวนการยุติธรรมทางอาญาที่ไม่เป็นไปตามหลักการสันนิษฐานไว้ก่อนว่าเป็นผู้บริสุทธิ์”, [ออนไลน์], แหล่งที่มา:https://kpi.ac.th/knowledge/research/data/1403?fbclid=IwAR05HQDyYp37LxmgwCCLv_fa54DC_x36Z5ntc7r2-zTjF4Ymp6TLDN-0v5Y&page=8 [7 พฤษภาคม 2567].
- ราชบัณฑิตยสถาน. (2554). พจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2554. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพมหานคร: นานมีบุ๊คส์พับลิเคชันส์ จำกัด.

ราชกิจจานุเบกษา. “ประกาศ เรื่องถอดถอนสมณศักดิ์ พระภิกษุ 7 รูป”. [ออนไลน์], แหล่งที่มา: <https://www.ratchakitcha.soc.go.th/DATA/PDF/2561/B/015/1.PDF> [7 พฤษภาคม 2567].

ราชกิจจานุเบกษา. “โปรดสถาปนาให้ พระมหาเอื้อน หาสมุโหม (เปรียญธรรม 9 ประโยค) ดำรงสมณศักดิ์พระราชาคณะเจ้าคณะรอง มีราชทินนามตามที่จารึกในหิรัญบัฏว่า พระพรหมติลก ”. เล่ม 140 ตอนที่ 11 ข หน้า 3 วันที่ 18 มีนาคม 2566.

ราชกิจจานุเบกษา. “ประกาศสถาปนาสมณศักดิ์ พระธชชัย สุขญาโน ดำรงสมณศักดิ์ พระราชาคณะเจ้าคณะรอง มีราชทินนามตามที่จารึกในหิรัญบัฏว่า พระพรหมสิทธิ..และพระราชนานสาธุญาณบัตร์ตั้งสมณศักดิ์ พระบุญทวี ปญญาวิโส เป็นพระราชาคณะชั้นสามัญ มีนามว่า พระศรีคุณาภรณ์”. เล่ม 141 ตอนที่ 19 ข หน้า 1 วันที่ 16 พฤษภาคม 2567.

วัลทนา แสงไพศวรรค์. “การปกครองสงฆ์ภายใต้พระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พุทธศักราช 2505 : ศึกษาปัญหาอุปสรรคและแนวทางการแก้ไข โครงสร้างการปกครองสงฆ์ในปัจจุบัน”. [ออนไลน์], แหล่งที่มา: https://digital.library.tu.ac.th/tu_dc/frontend/Info/item/dc:90143 [7 พฤษภาคม 2567].

สนิท ศรีสำแดง. (2543). กฎหมายที่พระสงฆ์ควรทราบ นิติตกรสงฆ์เล่ม 1. กรุงเทพมหานคร: บริษัทคอมแพคพริ้นท์ จำกัด.

แสวง อุดมศรี. (2542). การปกครองคณะสงฆ์ไทย. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์ราชวิทยาลัย.

สุชาติ อุสาหะ ประธานคณะกรรมการการศึกษา ศิลปะและวัฒนธรรม สภาผู้แทนราษฎร. (2564). (เอกสารอัดสำเนา). “เรื่องขอความอนุเคราะห์พิจารณาผลการศึกษาของคณะกรรมการ” หนังสือด่วนที่สุด ที่ สผ. 0039 06/13511 วันที่ 27 เมษายน 2564.

สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ. วันวิสาขบูชา วันสำคัญสากลของโลก, [ออนไลน์], แหล่งที่มา: <https://www.onab.go.th/th/content/category/detail/id/57/iid/2482> [7 พฤษภาคม 2567].

สมเด็จพระเจ้าอยู่หัวมหาวชิราลงกรณ. “รายงานการวิจัยฉบับสมบูรณ์เรื่อง การคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของพระภิกษุที่เป็นผู้ต้องหา หรือจำเลยในคดีอาญา สำนักงานศาลยุติธรรม พ.ศ. 2565”. [ออนไลน์], แหล่งที่มา: <https://rabi.coj.go.th/th/content/category/detail/id/8195/cid/13130/iid/312039> [7 พฤษภาคม 2567].

สมเด็จพระมหาสมณเจ้า กรมพระยาวชิรญาณวโรรส. “วินัยมุข เล่ม 1 กัณฑ์ที่ 9 อธิกรณสมณะ หน้า 212-213”. [ออนไลน์]. แหล่งที่มา: <file:///Users/mac/Downloads/winaimuk%201.pdf> [22 เมษายน 2567].

สมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ (ป.อ. ปยุตโต). (2566). วินัย:เรื่องใหญ่กว่าที่คิด. กรุงเทพมหานคร: พิมพ์สวย จำกัด.

Silpa-Mag-Com. “วิถีพระพิมพ์ลธรรม โตนข้ง 5 ปี คดีคอมมิวนิสต์-ความมั่นคง สู่ศาลทหารยกฟ้อง ซึ่ว่าบริสุทธิ์”.
[ออนไลน์]. แหล่งที่มา: https://www.silpa-mag.com/history/article_17563 [7 พฤษภาคม 2567].
กองแผนงาน กรมการศาสนา กระทรวงศึกษาธิการ. (2542). หนังสือคู่มือพระสังฆาธิการ ว่าด้วยพระราชบัญญัติ กฎ
ระเบียบ และคำสั่งของคณะสงฆ์. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์กรมการศาสนา.